

**Sinteza obiecțiilor și propunerilor
la proiectul de Lege privind avertizorii de integritate**

Autoritatea emițentă din RM	Nr	Obiecțiile și propunerile prezentate	Opinia Ministerului Justiției
Uniunea Avocaților din RM	1	<p>La art. 3, noțiunile: „informații referitoare la încălcări ale legii”, „încălcări ale legii”, pentru a păstra consecvența și spiritul legii, trebuie inclusă condiția ca încălcările de lege să fie cele, „care amenință sau prejudiciază interesul public”.</p> <p>La noțiunea „dezvăluire internă de încălcări ale legii”, în sintagma: „care amenință sau prejudiciază, inclusiv interesul public”, nu este clar rolul cuvântului „inclusiv”, or, dacă este vorba despre interesul privat al persoanei juridice, urmează de indicat ca atare.</p>	<p style="text-align: center;"><i>Nu se acceptă</i></p> <p>Prin noțiunea „încălcări ale legii”, se subînțelege acele acțiuni sau inacțiuni de nerespectare ale dispozițiilor legale care încalcă grav sau esențial drepturile persoanei sau interesele ocrotite de lege care s-au produs sau sunt susceptibile să se producă în cadrul entităților publice și private în domeniile specificate. Sintagma „prejudiciază interesul public”, urmează a fi exclusă din conținutul reglementărilor din proiect, în contextul hotărârii Curții Constituționale din nr. 22 din 27 iunie 2017, care a declarat neconstituțional textul „interesul public”.</p> <p style="text-align: center;"><i>Se acceptă</i></p> <p>La art.3 noțiunea dezvăluire internă de încălcări ale legii va avea următorul cuprins: <i>„dezvăluire internă de încălcări ale legii – comunicare verbală sau scrisă, a oricăror informații referitoare la încălcări ale legii care amenință sau prejudiciază drepturile persoanei sau interesele ocrotite de lege, din cadrul unei entități publice sau private, prin intermediul canalelor interne de raportare (comunicată angajatorului);</i></p>
	2	<p>La art. 7 alin. (2) propunem reformularea textului, astfel încât să se dispună păstrarea timp de 5 ani a informației despre avertizările de integritate și nu a registrului, în caz contrar, nicidecum registrului care conține o informație recentă nu este conformă scopului proiectului legii.</p>	<p style="text-align: center;"><i>Se acceptă</i></p> <p>Art. 7 alin. (2) va avea următorul cuprins: <i>„ Informația din registru se păstrează timp de 5 ani, pe suport de hârtie sau în format electronic. După expirarea perioadei de păstrare, acestea se distrug, indiferent de suportul pe care sunt păstrate”.</i></p>
	3	<p>Din conținutul alin. (1) art. 9 și lit. d) alin. (3) art. 15 al proiectului legii rezultă că, avertizorul de integritate nu este</p>	<p style="text-align: center;"><i>Precizare</i></p>

protejat și informația despre avertizare este dezvăluită persoanei vizate în cazul care în baza avertizării de integritate în cauză a fost pornită urmărirea penală. Considerăm că în acest caz, urmărirea penală trebuie să fie pornită la autosesizarea organului de urmărire penală și nu în baza plângerii avertizorului de integritate, astfel încât cel din urmă să nu aibă nici un statut în procesul penal început și să nu fie posibilă identificarea avertizorului de integritate. În caz contrar, scopul legii nu va putea fi atins și instituția avertizării de integritate va fi aplicabilă în mod restrâns.

Prevederile alin. (1) al art.9 din proiect, prevăd anumite excepții de la regula generală. Identitatea angajatului care raportează o dezvăluire de încălcare ale legii nu este divulgată, în special persoanelor terțe. Astfel, entitățile publice și private sunt obligate să păstreze confidențialitatea, cu excepția consimțământului expres al angajatului sau în cazul în care urmărirea penală a fost pornită în baza dezvăluirilor de încălcări ale legii de interes public. Prin urmare, menționăm că propunerea ca urmărirea penală să fie pornită la autosesizarea organului de urmărire penală și nu în baza plângerii avertizorului de integritate este inoportună, iar prevederile alin. (1) art. 9 și lit. d) alin. (3) art. 15 din proiect nu afectează mecanismul protecției și confidențialității avertizorului de integritate. Organul de urmărire penală nu se poate autosesiza din oficiu, or, ultimul nu cunoaște realitățile unei entități publice sau private referitor la încălcări ale legii, OUP nu cunoaște nici conținutul dezvăluirii de încălcări ale legii, decât doar în cazurile în care această dezvăluire a fost remisă acestuia pentru examinare după competență. Astfel, în cazul în care dezvăluirea este remisă pentru examinare după competență confidențialitatea este păstrată. Totodată, menționăm că potrivit proiectului de lege, în cazul informațiilor anonime despre încălcări ale legii organele competente, sub incidența căreia cade și OUP, verifică informația anonimă în vederea autosesizării, după caz, conform prevederilor legislației. Subsecvent, menționăm că în cazul în care urmărirea penală a fost pornită în baza dezvăluirilor de încălcări ale legii de interes public, și avertizorul de integritate obține statut procesual de martor, confidențialitatea acestuia este protejată în tot cursul procesului. Or, prevederile art.15 alin. (3) lit.d) din proiect expres menționează că:
*după înregistrarea dezvăluirii externe de încălcări ale legii în Registrul, angajatului care a raportat, i se comunică următoarele detalii:
indiferent de modalitatea de comunicare a dezvăluirii de încălcări ale legii – respectarea confidențialității identității sale la examinarea avertizării de integritate raportată, cu excepția cazurilor de pornire a procedurilor penale sau contravenționale în care este atras în calitate de martor și solicită protecție. Astfel, în cazurile penale sau contravenționale, avertizorul de integritate care a fost recunoscut în calitate de martor, la solicitarea sa (adică nu își exprimă consimțământul de a-i fi divulgată identitatea) beneficiază de protecție. Martorii în cadrul cauzei penale beneficiază de protecție conform*

		<p><i>Legii nr. 105/2008 cu privire la protecția martorilor și altor participanți la procesul penal.</i></p>
4	<p>De asemenea, retragerea statutului de avertizor de integritate conform lit. e) alin. (3) art. 15 nu trebuie să afecteze confidențialitatea dezvăluirii, or în caz contrar potențialii avertizori de integritate din lipsa certitudinii privind caracterul legal sau ilegal al faptei pasibilă a fi dezvăluită, vor opta pentru opțiunea mai sigură de a nu raporta.</p>	<p>Precizare</p> <p>În condițiile art. 15 alin. (3) lit.e) nu se afectează confidențialitatea dezvăluirii. Or, potrivit art. 9 alin. (1) din proiect:</p> <p>„ (1) <i>Entitățile publice și private se asigură că informația din Registrul, identitatea angajatului care dezvăluie încălcări ale legii, inclusiv informațiile care ar permite identificarea directă sau indirectă a acestuia, nu sunt divulgate persoanelor terțe, în special persoanelor vizate[...]</i>”</p>
5	<p>La alin. (2) art. 12 se va ține cont că persoanele responsabile desemnate de angajator sunt de obicei subordonate angajatorului și păstrarea confidențialității avertizărilor de integritate poate fi ușor compromisă, iar dacă persoana responsabilă este însăși conducătorul angajatorului, atunci există riscul descurajării avertizărilor de integritate.</p>	<p>Nu se acceptă</p> <p>Potrivit prevederilor din proiect (art.12 alin.(1), (2)), entitățile publice și private desemnează persoana sau subdiviziunea responsabilă de primirea, înregistrarea, examinarea și soluționarea dezvăluirilor interne de încălcări ale legii, care vor acționa cu imparțialitate și independență în exercitarea atribuțiilor, astfel încât să asigure confidențialitatea identității persoanei care efectuează dezvăluirea de încălcări ale legii. Iar în cazul în care confidențialitatea avertizărilor de integritate va fi compromisă, persoanele vinovate vor fi atrase la răspundere (art.314¹ din Codul contravențional).</p> <p>Totodată, proiectul de lege, prevede în alin. (5) al art.5, posibilitatea angajatului care intenționează să efectueze o dezvăluire de încălcări ale legii, să-și aleagă modalitatea de raportare a acestora luând în considerare următoarele aspecte:</p> <p>a) existența riscului de răzbunare, în cazul raportării prin canalele interne;</p> <p>b) imposibilitatea remedierii încălcării în mod eficace prin intermediul canalelor interne de raportare.</p> <p>Mai mult ca atât, canalele interne de dezvăluire de încălcări ale legii trebuie să asigure încredere angajaților de a raporta astfel de încălcări, deoarece angajatorul ar fi cel interesat ca în cadrul entităților să se efectueze lucrul în așa mod încât să nu existe încălcări de lege. Respectiv, angajatorul, în persoana conducătorului, trebuie să instituie canale interne și de siguranță pentru dezvăluri de încălcări ale legii și să încurajeze ca fiecare dintre angajat să aibă certitudinea că identitatea acestuia nu va fi divulgată.</p> <p>Se acceptă</p>

	<p>La art. 12 alin. (4) propunem excluderea cuvântului „calendaristice”, or regula generală de calculare a termenilor se efectuează în zile calendaristice.</p>	
6	<p>La art. 20, considerăm că măsurile de protecție trebuie aplicată și în cazul dezvăluirilor prin canale interne, dacă ulterior dezvăluirii au apărut circumstanțe care justifică aplicarea măsurilor de protecție a avertizorului de integritate, precum existența motivelor întemeiate să se considere că există un risc de răzbunare.</p>	<p><i>Se acceptă</i></p>
7	<p>Art. 21 este declarativ, or acesta declară că este interzisă răzbunarea prin anumite metode, însă nu reglementează modul în care se identifică că măsura aplicată de angajator este cu titlu de răzbunare și care sunt consecințele juridice care asigură protecția efectivă a avertizorului de integritate. În același sens, art. 25 oferă protecție în mod declarativ, deoarece aceasta este oferită doar „ca urmare a dezvăluirii”, iar angajatorul poate invoca că procedura disciplinară nu poartă acest caracter - „ca urmare a dezvăluirii”. Contestarea actelor de răzbunare în instanța de judecată pentru constatarea post-factum a actului de răzbunare, este descurajatoare și nu oferă o protecție corespunzătoare împotriva actelor de răzbunare în curs.</p> <p>De asemenea, invocarea calității de avertizor de integritate presupune deconspirarea avertizorului de integritate, ceea ce nu este cea mai bună soluție și trebuie evitată. În acest sens, măsura de protecție nu doar că este declarativă, ci, suplimentar, reprezintă un instrument pus la dispoziția angajatorului pentru a deconspira eventualii avertizori de integritate. Astfel, măsurile de protecție reglementate nu sunt eficiente.</p>	<p>Precizare</p> <p>Cu referire la criticile invocate, menționăm că prezentul proiect de lege are drept scop transpunerea parțială a Directivei Uniunii Europene (UE)2019/1937 a Parlamentului European și a Consiliului din 23 octombrie 2019 privind protecția persoanelor care raportează încălcări ale dreptului Uniunii. Astfel, proiectul de lege stabilește standarde minime privind protecția persoanelor care dezvăluie încălcări ale legii, și a persoanelor vizate în dezvăluiri. De asemenea, în conturarea mecanismului de protecție a persoanelor care efectuează dezvăluiri, prezentul proiect de lege în acord cu Directiva, instituie interzicerea răzbunărilor împotriva avertizorilor și consacră o listă neexhaustivă a numeroaselor forme pe care le pot îmbrăca răzbunările.</p> <p>Mai mult ca atât, art. 27 din proiect acordă posibilitatea avertizorului de integritate de a contesta în instanța de judecată măsurile de răzbunare luate împotriva sa pentru dezvăluirea de încălcări ale legii.</p> <p>Odată ce avertizorul de integritate a fost descoperit de către angajator, atunci nu suntem în prezența confidențialității, ci survine modalitățile de apărare a drepturilor avertizorului de integritate încălcate de către angajator ca urmare a aplicării măsurilor de răzbunare.</p>
8	<p>La alin. (3) art. 27, propunem revizuirea acestuia astfel încât publicarea extrasului hotărârii judecătorești, în lipsa acordului avertizorului, să excludă identificarea avertizorului de integritate</p>	<p><i>Nu se acceptă</i></p> <p>Propunerea înaintată nu este oportună atâta timp cât hotărârilor judecătorești se publică pe portalul național al instanțelor de judecată și pe pagina web a</p>

	<p>(referințele la numele acestuia, datele dosarului, alte circumstanțe care permit identificarea avertizorului de integritate).</p>	<p>Curții Supreme de Justiție. Publicarea hotărârilor judecătorești se face în conformitate cu legislația Republicii Moldova, inclusiv cu <i>Legea nr.514 din 6 iulie 1995 privind organizarea judecătorească, cu Legea privind protecția datelor cu informație nr.982 din 11 mai 2000, cu Legea privind protecția datelor cu caracter personal nr.133 din 8 iulie 2011</i>. Se reține și faptul că la publicarea hotărârilor judecătorești se respectă prevederile <i>Legii nr.133 din 08 iulie 2011 privind protecția datelor cu caracter personal</i>. Or conform pct.20 din <i>Regulamentul privind modul de publicare a hotărârilor judecătorești pe portalul național al instanțelor de judecată și pe pagina web a Curții Supreme de Justiție, anexa 1 la Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii nr.658/30 din 10 octombrie 2017</i>, în hotărârile judecătorești publicate pe portalul național al instanțelor de judecată sau pe pagina web a Curții Supreme de Justiție (...) vor fi ascunse întotdeauna următoarele categorii de date cu caracter personal: locul și data nașterii persoanelor, domiciliul și/sau reședința acestora, numărul lor de telefon, codul lor personal (IDNP), datele despre starea lor de sănătate (indiferent de maladia pe care o au), datele lor bancare, numărul de înmatriculare a automobilului, codul personal de asigurare medicală, codul personal de asigurare socială, precum și alte date, în conformitate cu <i>Legea nr.133</i>. Numele părților la proces nu va fi anonimizat în nici un caz, cu excepția situațiilor prevăzute de pct.18 din Regulament, punct care se referă la publicarea hotărârilor judecătorești pronunțate în cauzele examinate în camera de consiliu sau în ședință secretă.</p> <p>Prin „extrasul hotărârii judecătorești” ne referim la publicarea doar a circumstanțelor „ipotetice” ce au fost abordate în hotărârea judecătorească. Or, scopul publicării acestor extrase este anume de a aduce la cunoștință publicului larg modalitățile de răzbumare a angajaților și soluția instanței de judecată la soluționarea unor astfel de răzbumări.</p>
9	<p>La alin. (2) art. 29 propunem reformularea textului, astfel încât să se țină cont de principiul unificării terminologice la elaborarea actelor normative, or noțiunile „<i>măsurile represive</i>” și „<i>măsurile de răzbumare</i>” pot determina interpretări echivoce.</p>	<p>Se acceptă</p> <p>Textul noțiunilor au fost uniformizate corespunzător.</p>
10	<p>Art. 29 are caracter declarativ, în partea ce vizează răspunderea contravențională și penală.</p>	<p>Precizare</p> <p>Obiecția dată este lipsită de motivare și argumentare. Or, potrivit art.33 alin. (1) din <i>Legea nr.100/2017 cu privire la acte normative</i>, obiecțiile și</p>

			<p>propunerile trebuie să fie motivate, anexând, dacă este necesar, versiunea redactată a proiectului sau doar a unor prevederi.</p> <p>În altă ordine de idei, menționăm că art.29 din proiect, prevede răspundere disciplinară, contravențională sau penală după caz, pentru încălcarea legii. Astfel, conform art.314¹ din Codul contravențional, persoana responsabilă este atrasă la răspundere pentru <i>Neasigurarea măsurilor de protecție a avertizorului de integritate</i>.</p> <p>Totodată, raportarea de informații privind încălcări ale legii, cunoscând că acestea sunt false, atrage răspundere contravențională sau penală, în sensul art.29 din proiectul legii. Astfel, această normă are acoperire legală și anume răspundere penală poate fi prevăzută de art. 352¹ din CP. În atare circumstanțe, nu putem susține afirmațiile precum că, norma prevăzută la art.29 din proiect poartă un caracter declarativ.</p>
<p>Cancelaria de Stat</p>	<p>11</p>	<p>Comunicăm lipsă de propuneri și obiecții.</p> <p>În același timp, menționăm că, reeșind din practica altor țări și necesitatea de a alinia cadrul legal național la rigorile internaționale, sugerăm examinarea oportunității stabilirii unor recompense financiare pentru avertizorul de integritate, în cazurile în care avertizările respective sunt reale, fapt ce ar încuraja angajații să participe active în procesul de prevenire și combatere a practicilor ilegale.</p>	<p><i>Nu se acceptă</i></p> <p>Încurajarea angajaților să participe activ în procesul de prevenire și combatere a încălcărilor ilegale poate avea loc prin alte mijloace decât cele de compensare financiară, cum ar fi: asigurarea măsurilor de protecție, instituirea canalelor de raportare care vor asigura confidențialitatea maximă. Acest principiu ar trebui să contribuie la promovarea unei culturi a bunei comunicări și a responsabilității sociale corporative în cadrul organizațiilor, prin care se consideră că persoanele care efectuează raportări contribuie în mod semnificativ la autocorectare și la excelență în cadrul organizației nefiind ținut de o recompensă. Or, însăși Directiva (UE)2019/1937, în pct. (30) din preambulul menționează că</p> <p>„(30) Prezentă directivă nu ar trebui să se aplice cazurilor în care persoanele care, pe baza conștiinței lor dat în cunoștință de cauză, au fost identificate ca informatori sau înregistrate ca atare în bazele de date gestionate de autoritățile desemnate la nivel național, cum ar fi autoritățile vamale, și care raportează încălcări autorităților de aplicare a legii, în schimbul unor recompense sau compensații. ...”</p>
<p>Ministerul Economiei (Inspectoratul de Stat pentru</p>	<p>12</p>	<p>Lipsă de propuneri și obiecții.</p>	

Supravegherea produselor nealimentare și protecția consumatorilor)			
Ministerul Mediului	13	Lipsă de propuneri și obiecții.	
Ministerul Muncii și Protecției Sociale	14	Lipsă de propuneri și obiecții.	
Ministerul Culturii	15	Lipsă de propuneri și obiecții.	
Ministerul Apărării	16	Lipsă de propuneri și obiecții.	
Ministerul Energiei	17	Lipsă de propuneri și obiecții.	
Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale	18	<p>În particular, având în vedere că elaborarea textului normativ se realizează prin raportarea la legislația națională, atât sub aspectul respectării rigorilor normative din punct de vedere al expunerii, cât și din perspectiva formulării soluțiilor juridice, <i>instiuția răspunderii</i>, tratată la capitolul V din proiectul de lege propriu-zis ca un instrument de asigurare a eficacității ordinii de drept, de stimulare a atitudinii în vederea respectării cadrului normativ, de stabilire și menținere a ordinii sociale, se va completa cu formele juridice specializate (din punct de vedere al apartenenței la ramurile dreptului) ale <i>răspunderii civile și administrative</i>.</p> <p>Ori, potrivit prevederilor art.35 al Codului administrativ al Republicii Moldova nr.116/2018: „<i>autoritățile publice și persoanele fizice care le reprezintă răspund, după caz, penal, contravențional, civil sau disciplinar pentru neexecutarea sau executarea necorespunzătoare a activității administrative, în condițiile legii</i>”. În același timp, și Codul civil al Republicii Moldova nr.1107/2002 consacra răspunderea persoanei fizice și a persoanei juridice a căror acțiuni și/sau inacțiuni ar putea cauza prejudicii ulterioare, inclusiv interesului public.</p>	<p><i>Nu se acceptă</i></p> <p>Cu referire la stabilirea expresă în cadrul prevederilor din proiect a noțiunii de răspundere administrativă, atragem atenția asupra faptului că un asemenea concept legal nu există. Art.35 din Codul administrativ, în esență, enumeră tipurile de răspundere care pot fi în abstract angajate pentru comiterea unor abateri în activitatea administrativă, care după caz pot fi (penal, contravențional, civil sau disciplinar). Prin faptul că aceste fapte sunt comise în legătură cu desfășurarea unei activități administrative, nu atrag un nou tip de răspundere, ce se antrenează după caz tipului particular de răspundere incidentă în speță.</p> <p>În legătură cu angajarea răspunderii civile, menționăm că completarea proiectului cu asemenea prevederi este de prisos, or, Codul civil nr.1107/2002, acordă o asemenea posibilitate fără a fi necesară intervenția data în cadrul unei legi speciale. În acest sens a se vedea prevederile art. 2006 din Codul civil.</p>

	19	<p>Subsecvent menționăm că, în vederea atingerii integrale a obiectivului planificat, precum și analizei impactului financiar, administrativ, economic, social al proiectului de lege supus avizării și consultării publice, sugerăm completarea suportului informativ din Notă corespunzător Structurii (tip) din anexa nr.1 la <i>Legea nr.100/2017 cu privire la actele normative</i> care, potrivit art.30 din <i>Legea enunțată</i>, urmează să cuprindă inclusiv compartimente referitoare la „constatăriile expertizei anticorupție”, „constatăriile expertizei de compatibilitate”, „constatăriile expertizei juridice” și „constatăriile altor expertize”.</p>	<p style="text-align: center;">Precizare</p> <p>Cu referire la Nota informativă din proiect, menționăm că compartimentele referitoare la „constatăriile expertizei anticorupție”, „constatăriile expertizei de compatibilitate”, „constatăriile expertizei juridice” și „constatăriile altor expertize”, nu au fost incluse, or, actualmente autorul proiectului nu a recepționat asemenea constatări.</p>
<p>Ministerul Agriculturii și Industriaei Alimentare</p>	20	<p>Articolul 10 alin. (1) și art. 24 alin. (1), litera c), denumirea actului normative urmează a fi completată, potrivit art. 55 din <i>Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative</i>., în cazul în care se face trimitere la o normă juridică care este stabilită în alt act normativ, pentru evitarea reproducerii normelor complementare, se face trimitere la elementul structural sau constitutiv respectiv, indicându-se numărul și anul adopției, aprobării sau emiterii actului citat”. Deși, în acest context, trimiterea la <i>Legea</i> privind datele cu caracter personal și <i>Legea</i> cu privire la avocatul Poporului (Ombudsmanul), urmează a fi completat cu numărul adopției sau emiterii actului normativ.</p>	<p style="text-align: center;">Precizare</p> <p>Numărul adopției sau emiterii actului normativ nu au fost specificate în proiect, pentru a evita modificările ulterioare în cazurile în care actele normative la care se fac referire ar putea suporta modificări, atât după numărul legii cât și după conținutul denumirii acestuia.</p>

Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene	21	<p>Cu referire la art. 5 din proiectul de Lege, care reglementează modalitățile de dezvoltare de încălcări ale legii, la alin. (1), lit. a), textul „comunicată angajatorului” se va completa cu sintagma „prin intermediul persoanei sau subdiviziunii desemnate de angajator” pentru racordarea textului la dispozițiile art. 12, alin. (1) din proiect.</p>	<p style="text-align: center;">Precizare</p> <p>Dispozițiile art. 5 din proiect reglementează doar (modalitățile) tipurile de dezvoltare de încălcări ale legii, însă procedura, modul de înaintare și examinarea a acestor dezvoltări sunt reglementate în capitolul III din proiectul de lege.</p> <p>Astfel, potrivit proiectului prin intermediul canalului intern, dezvoltarea de încălcări ale legii este raportată angajatorului, iar primirea, înregistrarea și examinarea dezvoltărilor se face de către persoanele sau subdiviziunea responsabilă în acest sens.</p>
	22	<p>În acord cu argumentele invocate mai sus, la art. 9, alin. (1) din proiect, se propune completarea textului „Entitățile publice și private” cu sintagma „prin intermediul persoanei sau șefului subdiviziunii desemnate ale entităților publice și private”.</p>	<p style="text-align: center;">Precizare</p> <p>A se vedea argumentele invocate la pct.21</p>
	23	<p>În ceea ce privește informațiile care necesită a fi introduse în Registrul (art. 7, alin. (1) din proiect), se constată necesitatea includerii după textul „obiectul raportării și modalitatea de soluționare;” a textului „acțiunile întreprinse;”.</p>	<p style="text-align: center;">Precizare</p> <p>Includerea în Registrul dezvoltărilor de încălcări ale legii, și a informației privind „acțiunile întreprinse”, nu este oportună, deoarece acestea, se stabilesc pe parcursul examinării dezvoltării, adică după constatarea competenței organului de examinare, dar nu la etapa inițială de depunere a dezvoltării. La etapa de înregistrare a dezvoltării în Registrul, se indică doar măsurile de protecție împotriva răzbunărilor.</p>
	24	<p>Se consideră oportună includerea în art. 12 din proiectul de Lege a dispozițiilor care să prevadă dreptul persoanei sau subdiviziunii responsabile din cadrul entităților publice și private să se consulte cu autoritățile competente, în speță Centrul Național Anticorupție. În context, la art. 14 din proiect, se va institui obligația CNA de a acorda suportul necesar persoanelor și subdiviziunilor responsabile din cadrul entităților publice și private.</p>	<p style="text-align: center;">Precizare</p> <p>În acord cu Directiva (UE) 2019/1937, (art.8, 11) statele se asigură că entitățile din sectorul privat și public să instituie canale și proceduri de raportare independente, autonome care să întreprindă acțiunile cu diligență și confidențialitate. În acest sens, propunerea înaintată contravine dispozițiilor Directivei, or, persoanele sau subdiviziunile trebuie să acționeze independent și imparțial, or, în caz contrar există riscul unor influențe necorespunzătoare. Astfel, persoana sau subdiviziunea desemnată din cadrul oricărei entități,</p>

		<p>trebuie să acționeze cu imparțialitate și independență în exercitarea atribuțiilor, să întreprindă acțiuni subsecvente cu diligență și în condiții de siguranță, astfel încât să asigure confidențialitatea identității persoanei care efectuează dezvăluirea de încălcări ale legii și împiedică accesul la aceasta a persoanelor terțe, care nu sunt implicate în procesul de examinare a dezvăluirii de încălcări ale legii.</p> <p style="text-align: center;">Precizare</p> <p>Calcularea termenelor se efectuează în zile calendaristice</p>
25	<p>La art. 12 alin. (4) din proiect, MAEIE consideră oportună substituirea termenului de 3 zile calendaristice în 3 zile lucrătoare.</p> <p>Reieșind din dispozițiile art. 7 alin. (2) din proiect care prevede că Registrul dezvăluirilor de încălcări ale legii urmează a fi păstrat 5 ani, art. 13, alin. (4) din proiect se va completa cu norme privind modalitatea de prezentare și arhivare a raportului întocmit de către persoana desemnată după finalizarea examinării, precum și finalitatea întocmirii unui atare raport.</p>	<p style="text-align: center;">Precizare</p> <p>Nu este necesar completarea prevederilor prezentului proiect cu reglementări privind arhivarea raportului, dat fiind faptul că, arhivarea documentelor este reglementată de <i>Legea nr.880/1992 privind Fondul Arhivist al Republicii Moldova</i> care se aplică în modul corespunzător.</p>
26	<p>La art. 13, alin. (5) și art. 15, alin. (8) din proiect de precizat modalitatea de comunicare (verbal, în scris etc.) avertizorului de integritate a informației privind modalitatea de soluționare a avertizării. Aceeași recomandare este valabilă și pentru alte situații de informare a angajatului avertizor în raport de examinare a dezvăluirii de încălcări.</p>	<p style="text-align: center;">Se acceptă</p> <p>Art.13 alin.(5) va avea următorul cuprins: „ (5) Modalitatea de soluționare a avertizării de integritate se comunică în scris avertizorului de integritate, în termen de 5 zile de la finalizarea examinării dezvăluirii de încălcări ale legii”. Art.15 alin.(8) va avea următorul cuprins: „ (5) Modalitatea de soluționare a avertizării de integritate se comunică în scris avertizorului de integritate, în termen de 5 zile de la finalizarea examinării dezvăluirii de încălcări ale legii”.</p>

	27	<p>Cu referire la clauza de armonizare a proiectului, se menționează că aceasta nu corespunde cerințelor prevăzute în pct. 30 din Regulamentul privind armonizarea legislației Republicii Moldova cu legislația Uniunii Europene, aprobat prin HG nr. 1171/2018. Astfel, clauza de armonizare urmează a fi ajustată prin indicarea celei mai recente modificări care constituie obiect al transpunerii în proiectul de act normativ.</p>	<p style="text-align: center;">Precizare</p> <p>Proiectul de lege va suferi modificări la aspectele de tehnoredactare, precum și ajustarea la cerințele prevăzute în pct. 30 din Regulamentul privind armonizarea legislației Republicii Moldova cu legislația Uniunii Europene, aprobat prin HG nr. 1171/2018.</p>
	28	<p>Totodată, tabelul de concordanță care indică gradul de compatibilitate a proiectului cu Directiva (UE) 2019/1937, urmează a fi ajustat la rigorile anexei nr. 3 din Regulamentul menționat <i>supra</i>.</p>	<p style="text-align: center;">Precizare</p> <p>Odată cu definitivarea proiectului de lege în baza avizelor, tabelul de concordanță va fi ajustat la rigorile anexei nr. 3 din Regulamentul privind armonizarea legislației Republicii Moldova cu legislația Uniunii Europene, aprobat prin HG nr. 1171/2018.</p>
<p>Ministerul Afacerilor Interne</p>	29	<p>La art. 3:</p> <ul style="list-style-type: none"> - noțiunea „angajat – persoană fizică care în ultimele 12 luni:” se va completa cu lit. h) cu următorul cuprins: „h) are sau a avut legături cu persoanele care efectuează raportări și care ar putea să sufere represalii într-un context profesional” or, această propunere rezultă din faptul că și angajatul respectiv care se află în raporturi juridice cu angajatorul ar trebui să beneficieze de protecție împotriva unor represalii; - în textul noțiunii „facilitator”, sintagma „avertizorul” se va substitui cu textul „persoana care efectuează raportarea” or, facilitatorul trebuie să beneficieze de aceleași măsuri de protecție ca și persoanele care fac dezvăluirea, până a le fi acordat statutul de avertizor de integritate; 	<p style="text-align: center;">Precizare</p> <p>Prezentul proiect de lege, are drept scop transpunerea parțială a Directivei (UE) 2019/1937. În corespundere cu prevederile Directivei, atragem atenția că potrivit art.4 din actul menționat <i>supra</i>, este indicat expres categoriile de subiecți care cad sub incidența noțiunii de angajat. Astfel, potrivit propunerii „persoanele terțe care au sau au avut legături cu persoanele care efectuează raportări și care ar putea să sufere represalii într-un context profesional”, nu cad sub categoria noțiunii de angajați, dar sunt o categorie distinctă ca persoane terțe. Mai mult ca atât, potrivit proiectului de lege, art.28 reglementează măsurile de protecție pentru facilitatori, persoane vizate în dezvoltării și a altor persoane terțe.</p> <p style="text-align: center;">Precizare</p> <p>Din recomandările înaintate de autorul avizului nu se desprinde clar raționamentul propunerii. Or, potrivit noțiunii „avertizorul” este persoana fizică care efectuează avertizarea de integritate (raportarea) despre încălcări ale legii. Mai mult ca atât, potrivit art.28 din proiect, facilitatorul beneficiază de măsuri de protecție, de confidențialitate ca și persoanele care fac dezvăluirea, cu excepția faptului de a fi acordat statut de avertizor, care îl obține doar persoana care efectuează dezvăluirea, dar nu și facilitatorii sau</p>

		<p>persoanele terțe. De altfel, Directiva nu impune ca facilitatorul să aibă statut confidențial.</p> <p>Cu toate acestea, entitățile publice și private sunt obligate să asigure maximă confidențialitate persoanelor care efectuează dezvăluiri, facilitatorilor și persoanelor vizate, cu excepția consimțământului expres al acestora.</p>	
30		<p>în cuprinsul aceleiași noțiuni, textul „a cărui asistență este confidențială”, considerăm oportun de substituit cu textul „a cărei asistență ar trebui să fie confidențială”, deoarece existența confidențialității depinde de discreția facilitatorului.</p>	<p>Precizare</p> <p>A se vedea argumentele autorului proiectului menționate la pct.20</p>
31		<p>La art. 6 alin (3) se va expune în următoarea redacție: <i>„Persoanele care, în mod anonim, au făcut dezvăluiri de încălcări ale legii, dar sunt ulterior identificate și suferă răzbunări, beneficiază de protecția prevăzută de prezenta lege, inclusiv li se atribuie un cod de identificare, în cazul îndeplinirii condițiilor prevăzute la art. 19.”</i></p> <p>Necesitatea atribuirii unui cod de identificare este dictată de asigurarea confidențialității și anonimatului persoanei care efectuează o avertizare de integritate privind încălcări ale legii pentru a preveni răzbunări în contextul dezvăluirii realizate.</p>	<p>Precizare</p> <p>Propunerile de a atribui un cod de identificare nu sunt relevante de a fi reglementate la nivel de lege. Această modalitate de asigurare a confidențialității și anonimatului persoanei sau alte modalități urmează a fi implementate de către entitățile publice sau private, având discreție totală. Mai mult ca atât în tot cursul examinării dezvăluirilor identitatea avertizorului este protejată.</p>
32		<p>La art. 10 alin. (1), după cuvântul „Legea” se va completa cu sintagma „nr. 133/2011”.</p>	<p>Precizare</p> <p>A se vedea argumentele autorului proiectului menționate la pct.20</p>
33		<p>După art. 17, propunem completarea proiectului cu art. 18 cu următorul cuprins: „Articolul 18. Revizuirea procedurilor de către autoritatea competentă (1) Autoritatea competentă asigură revizuirea procedurilor de primire a raportărilor și întreprinderea acțiunilor subsecvente acestora, la intervale regulate și cel puțin o dată la trei ani.</p>	<p>Precizare</p> <p>Mecanismul procedurii de revizuire propus constituie aspecte ce țin de evaluarea ex-post a legii și reexaminarea actelor normative. Prin urmare, dispozițiile art. 76 din <i>Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative</i>, prevede modalitatea de reexaminare și acțiunile ce urmează a fi întreprinse. În acest sens proiectul, prevede un spectru mai larg de oportunități, decât propunerea înaintată care va îngusta posibilităților autorităților competente de</p>

	<p>(2) La revizuirea procedurilor specificate la alin. (1), autoritatea competentă ține cont de experiența sa și de cea a altor autorități competente și își adaptează procedurile în consecință.” Această completare rezultă din faptul că, autoritatea competentă trebuie în mod regulat să asigure revizuirea procedurilor de raportare și să le adapteze în acord cu standardele europene și în conformitate cu necesitățile identificate de potențialii avertizori de integritate, pentru a garanta eficiența acestor proceduri. Totodată, în cazul acceptării propunerii, în continuare urmează a fi asigurată ordinea cronologică a articolelor.</p>	<p>ași determina pe intern canalele de comunicare. Totodată, Directiva nu interzice statelor de a institui mecanisme mai viabile de cât cele prevăzute de Directivă. Mai mult ca atât, prezenta Directivă instituie standarde minime, iar statele membre au posibilitatea de a introduce sau menține mecanisme sau dispoziții care sunt mai favorabile pentru persoana care efectuează dezvăluirea, cu condiția ca aceste măsuri să nu interfereze cu măsurile de protecție a persoanelor vizate.</p>
34	<p>La art. 19, în special, dar și pe tot parcursul textului proiectului legii, urmează a se ține cont de prevederile art. 51 alin. (6) din Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative potrivit căruia, alineatele sînt însemnate succesiv cu numere ordinare, exprimate prin cifre arabe, luate între paranteze rotunde. Alineatul poate fi divizat în litere, care sînt însemnate succesiv cu litere latine mici, urmate de o paranteză. În cazul unei structuri complexe a actului normativ, alineatul poate fi divizat mai înfii în puncte însemnate cu numere ordinare, exprimate prin cifre arabe, urmate de o paranteză. La rîndul lor, punctele pot fi divizate în litere, însemnate succesiv cu litere latine mici, urmate de o paranteză.</p>	<p style="text-align: center;">Precizare</p> <p>Proiectul de lege va fi definitivat și ajustat conform cerințelor.</p>
35	<p>La art. 24 alin. (1) lit. c), după cuvîntul „Legii” se va completa cu sintagma „nr. 52/2014”.</p>	<p style="text-align: center;">Precizare</p> <p>A se vedea argumentele autorului proiectului menționate la pct.20</p>
36	<p>Art. 27 se va completa cu alin. (4) cu următorul conținut: „(4) Avertizorul de integritate poate contesta deciziile Avocatului Poporului cu referire la examinarea sau respingerea cererilor prin care se solicită protecția avertizorului de integritate, în modul stabilit de Codul administrativ”.</p> <p>Această completare este condiționată de faptul că, avertizorii de integritate trebuie să beneficieze pe deplin de dreptul la o cale de atac efectivă și la un proces echitabil, precum și de prezumția de nevinovăție și de dreptul la apărare, inclusiv de dreptul de a fi ascultați și de dreptul de acces la propriul dosar.</p>	<p style="text-align: center;">Precizare</p> <p>Legea cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul) prevede mecanisme de contestare a deciziilor emise, or, de acest drept poate beneficia avertizorul de integritate.</p>

37	Denumirea anexei nr. 3 va fi redată după cum urmează: „Modelul Registrului de dezvoltării de încălcări ale legii”.	Se acceptă
38	La nota informativă, la compartimentul nr. 6 „Modul de încorporare a actului în cadrul normativ în vigoare”, urmează a fi menționat faptul că, în urma adoptării proiectului de lege va fi necesară operarea modificărilor la: Legea nr. 1104/2002 cu privire la Centrul Național Anticorupție, Legea nr. 52/2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul).	Precizare În urma adoptării proiectului de lege va fi necesară operarea de modificări în <i>Hotărârea Guvernului nr. 23/2020 pentru aprobarea Regulamentului privind procedurile de examinare și raportare internă a dezvoltărilor practice și ilegale</i> . Potrivit prevederilor prezentului proiect urmează ca entitățile publice și private să instituie canale interne de comunicare a dezvoltărilor de încălcări ale legii (sarcina dată a fost reflectată în cadrul dispozițiilor finale și tranzitorii ale proiectului de lege). În urma adoptării prezentei legi, alte acte normative, inclusiv actele menționate de autorul avizului nu necesită a fi ajustate.
39 Centrul Național Anticorupție	La art.3 potrivit proiectului: Noțiunea „ <i>acțiuni subsecvente</i> ”, aceasta necesită a fi reformulată pentru a exclude orice echivoc cu referire la subiecții căror reglementarea propusă va fi aplicabilă. În acest sens, se recomandă substituirea textului „ <i>autoritățile interne sau externe responsabile de examinarea dezvoltărilor de încălcări ale legii,</i> ” cu textul „ <i>angajator și autoritatea competentă</i> ”. noțiunea „ <i>încălări ale legii</i> ”, aceasta definește incomplet categoriile de încălcări, nefiind incluse acțiunile/inacțiunile de nerespectare a dispozițiilor legale în domeniul prevenirii și combaterii corupției. Or, corupția afectează grav realizarea drepturilor omului. Astfel, se recomandă, completarea cuvintelor „ <i>piețele financiare,</i> ” cu textul „ <i>prevenirea și combaterea corupției</i> ”.	Se acceptă La art.3 Noțiunea „acțiuni subsecvente” va avea următorul cuprins: „ <i>acțiuni subsecvente</i> – orice acțiune întreprinsă de către angajator și autoritatea competentă responsabilă de examinarea dezvoltărilor de încălcări ale legii, în vederea soluționării avertizării de integritate și remedierii încălcării raportate”; Se acceptă parțial La art.3 Noțiunea „încălări ale legii” va avea următorul cuprins: „ <i>încălări ale legii</i> – acțiune sau inacțiune de nerespectare ale dispozițiilor legale care încălează grav sau esențial drepturile persoanei sau interesele ocrotite de lege care s-au produs sau sunt susceptibile să se producă în cadrul entităților publice și private în domeniile: achiziții publice, servicii, produsele și piețele financiare, precum și prevenirea spălării banilor și finanțării terorismului, prevenirea și combaterea corupției , siguranța și conformitatea produselor, siguranța transportului, protecția mediului, protecția radiologică și siguranța nucleară, siguranța alimentelor și a hranei pentru animale, sănătatea și bunăstarea animalelor, sănătatea publică, protecția consumatorului, protecția vieții private și a datelor cu caracter personal și securitatea rețelelor și a sistemelor informatice”;

		<p>Totodată, prezenta noțiune înglobează și încălcările din domeniul „produsele și piețele financiare”, or, siguranța produselor introduse pe piața internă este importantă. Dat fiind faptul că, practicile abuzive și ilicite de fabricare, import sau distribuție afectează siguranța societății.</p>
40	<p>Adițional, pe tot parcursul textului cuvintele „<i>autorităților competente</i>” și „<i>autoritățile competente</i>”, se recomandă a fi substituie cu textul „<i>autoritatea competentă</i>” la caz gramatical corespunzător.</p>	<p style="text-align: center;">Se acceptă</p>
41	<p>Cu referire la art.12, recomandăm completarea alineatului (4) cu următorul cuprins: „În cazurile în care, dezvăluirea de încălcări ale legii excede limitele de competență ale angajatorului, acestea se vor transmite spre examinare altor entități publice, potrivit competenței, în termen de 3 zile lucrătoare de la data înregistrării dezvăluirii în Registru, cu respectarea confidențialității.”, întru păstrarea scopului proiectului de lege.</p>	<p style="text-align: center;">Se acceptă</p> <p>Alin. (4) al art.12 va avea următorul cuprins: „La depunerea dezvăluirii de încălcări ale legii, persoană sau subdiviziunea desemnată confirmă recepționarea dezvăluirii, și în termen de cel mult 3 zile lucrătoare de la primire, comunică în scris angajatului despre recepționarea acesteia. În cazurile în care, dezvăluirea de încălcări ale legii excede limitele de competență ale angajatorului, acestea se vor transmite spre examinare altor entități publice, potrivit competenței, în termen de 3 zile lucrătoare de la data înregistrării dezvăluirii în Registru, cu respectarea confidențialității”.</p>
42	<p>Întru excluderea interpretării eronate și confuze a noimei propuse la art.19 lit.a) potrivit proiectului, expresia „nu au fost luate măsuri corespunzătoare”, se recomandă substituirea acesteia cu textul „nu au fost întreprinse acțiuni subsecvente”.</p>	<p style="text-align: center;">Se acceptă</p> <p>Art.19 lit.a) va avea următorul cuprins: „a) persoana raportează o dezvăluire de încălcări ale legii prin intermediul canalului intern sau direct extern, însă nu au fost întreprinse acțiuni subsecvente în intervalul de timp prevăzut de prezenta lege”</p>
43	<p>La art.20 lit.a) potrivit proiectului, din analiza acestuia se constată că nu corelează cu normele proiectului cu referire la tipuri de canale prin intermediul cărora trebuie să fie făcută avertizarea de integrate și care, potrivit proiectului de lege examinat, sunt interne,</p>	<p style="text-align: center;">Se acceptă</p> <p>Art.20 lit.a) va avea următorul cuprins: „a) avertizarea de integritate trebuie să fie făcută prin intermediul canalelor interne, externe sau publice de dezvăluirea de încălcări ale legii”;</p>

<p>Procuratura Generală</p>	<p>externe și publice. Ca urmare, norma propusă exclude din aria de ipoteze canalul intern de dezvoltare de încălcări ale legii. În acest sens, se propune completarea cuvântului „canalelor” cu textul „interne.”.</p>	
<p>44</p>	<p>Potrivit <u>articolului 1 alin.(1)</u> din proiectul de lege, este indicat că:</p> <p>„(1) Prezenta lege reglementează procedura de primire, de examinare și soluționare a <u>dezvăluirilor de încălcări ale legii din cadrul entităților publice și private, drepturile și obligațiile persoanelor care efectuează dezvăluiri de încălcări ale legii, măsurile de protecție a acestora, obligațiile angajatorilor, atribuțiile autorităților competente de examinare a dezvăluirilor de încălcări ale legii și ale autorităților de protecție a avertizorilor de integritate.</u>”</p> <p>În acest context, în contradicție cu elementele care definesc obiectul/domeniul de reglementare a legii (art.1 alin.(1)), analiza detaliată a proiectului denotă utilizarea unei tehnici legislative deficitare aferente structurii, formei și a modului de sistematizare a reglementărilor.</p> <p>Deși art.1 alin.(1) prevede că, prezenta lege reglementează „drepturile și obligațiile persoanelor care efectuează dezvăluiri de încălcări ale legii”, aceste drepturi și obligații nu sunt reunite în cadrul unui articol, proiectul fiind structurat într-un mod în care este dificilă identificarea acestora. La fel, pentru a asigura caracterul inteligibil al actului normativ, considerăm oportun ca „<u>atribuțiile autorităților competente de examinare a dezvăluirilor de încălcări ale legii</u>” și „<u>măsurile de protecție</u>” de care beneficiază avertizorii de integritate să fie reunite/enumerate într-un articol distinct.</p>	<p style="text-align: center;">Precizare</p> <p>Domeniul de reglementare prevăzut la art. 1 din proiect, exprimă prevederi prin care se determină obiectul, scopul și sfera relațiilor ce se reglementează, precum și unele prevederi de natură de a orienta întreaga reglementare. Ideile exprimate în dispozițiile generale, în principiu, nu trebuie reluate în celelalte părți ale proiectului, pentru a nu se crea situații de repetare a unor prevederi în cuprinsul aceluiași act. Totodată, atribuțiile autorităților competente de examinare a dezvăluirii de încălcări ale legii, măsurile de protecție, drepturile persoanelor care efectuează dezvăluiri sunt structurate într-o formă logică în conținutul prevederilor din proiect, iar enumerarea acestora într-un articol distinct ar crea situații de repetare a unor prevederi în cuprinsul aceluiași act.</p>
<p>45</p>	<p>Subsecvent, este de menționat că, capitolul III al proiectului de lege este denumit „Examinarea dezvăluirilor de încălcări ale legii”.</p> <p>Analiza articolelor din capitolul respectiv atestă lipsa unor reglementări cu privire la acțiunile care pot fi efectuate de către persoana sau subdiviziunea desemnată pentru a examina</p>	<p style="text-align: center;">Precizare</p> <p>Potrivit Directivei prin noțiunea „<i>acțiuni subsecvente</i>” se înțelege orice acțiune întreprinsă de către destinatarul unei raportări sau de către orice autoritate competentă pentru a evalua acuratețea afirmațiilor formulate în raportare și, acolo unde este cazul, pentru a remedia încălcarea raportată, inclusiv prin acțiuni precum <i>anchete interne, investigații, urmărire penală,</i></p>

	<p>avertizarea de integritate. Proiectul prevede în art.3 doar noțiunea de „acțiuni subsecvente” care reprezintă orice acțiune întreprinsă de către autoritățile interne sau externe responsabile de examinarea dezvăluirilor de încălcări ale legii, în vederea soluționării avertizării de integritate și remedierii încălcării raportate.</p> <p>Opinăm asupra faptului că urmează a fi precizate expres acțiunile care pot fi efectuate de către persoană sau subdiviziunea desemnată pentru examinarea avertizărilor de integritate în vederea confirmării sau nu a dezvăluirilor privind încălcarea legii.</p>	<p><i>acțiuni pentru recuperarea fondurilor sau încheierea procedurii. Art.13 din proiect prevedea înregistrarea dezvăluirilor de încălcări ale legii și întreprinderea acțiunilor subsecvente. Iar enumerarea expresă a acestora este de prisos, or, potrivit legislației naționale este prevăzută posibilitatea de a întreprinde acțiuni subsecvente după caz, anchete interne, penale, proceduri disciplinare..etc. Totodată, prezentul proiect lasă o marjă largă de apreciere de către angajator și autoritatea competentă responsabilă de a întreprinde acțiuni subsecvente specifice fiecărui caz în parte, fiind cont de particularitățile și circumstanțele individuale ale cauzei.</i></p>
46	<p>La articolul 3 este definită noțiunea de angajat și angajator. În acest sens, indicăm asupra faptului că proiectul de lege definește aceste noțiuni într-un mod care deviază de la înțelesul uzual al acestora, sau cel folosit în dicționarul explicativ, precum și de la definiția prevăzută de Codul muncii pentru noțiunea de „angajator”.</p> <p>Subsecvent, la art.4 în calitate de subiecți ai legii sunt indicați <i>inter alia</i>:</p> <p>a) angajații din sectorul public și privat; [...] c) angajatorii; [...]</p> <p>Prin urmare, în condițiile în care noțiunile de „angajat” și „angajator” sunt definite potrivit legii într-un mod impropriu acestor noțiuni, opinăm asupra necesității utilizării unor alți termeni pentru aceste noțiuni sau completarea după textul „<i>angajații din sectorul public și privat</i>” de la art.4 alin.(1) lit.a) și textul „<i>angajatorii</i>” de la lit.c) al aceluiași articol și alineat, cu textul „<i>în sensul prezentei legi</i>”.</p>	<p>Precizare</p> <p>Din considerentul că noțiunile de „angajat” și „angajator”, au un alt înțeles decât cel uzual sau prevăzut de Codul muncii, art. 3 din proiect cu denumirea „Noțiuni”, stabilește expres că „<i>în sensul prezentei legi, termenii și expresiile de mai jos au următoarele semnificații</i>”. Totodată, art.4 din Directivă, stabilește expres categoriile de subiecți care cad sub incidența acestei norme, prevederi care au fost transpuse în prezentul proiect.</p> <p>La aplicare legii respective, va fi necesar de a opera cu instituțiile și noțiunile juridice definite conform prezentei legi, în așa mod încât să nu se admită abuzuri.</p>
47	<p>La articolul 3, se atestă inconsecvența precizării valorilor sociale lezate și a urmărilor prejudiciabile cauzate în urma încălcării legii, reținute de următoarele noțiuni:</p>	<p>Se acceptă</p> <p>La art.3 noțiunile „avertizare de integritate (raportare, dezvăluire externă de încălcări ale legii, dezvăluire internă de încălcări ale legii, dezvoltare publică de încălcări ale legii”, vor avea următorul cuprins:</p>

	<p>„avertizare de integritate (raportare) – dezvăluire a informațiilor referitoare la încălcări ale legii, care amenință sau prejudiciază, inclusiv interesul public și este înregistrată în Registrul dezbaterilor de încălcări ale legii”;</p> <p>„dezvăluire internă de încălcări ale legii – comunicare verbală sau scrisă, a oricăror informații referitoare la încălcări ale legii care amenință sau prejudiciază, inclusiv interesul public, din cadrul unei entități publice sau private, prin intermediul canalelor interne de raportare (comunicată angajatorului)”;</p> <p>„dezvăluire externă de încălcări ale legii – comunicare verbală sau scrisă, a oricăror informații referitoare la încălcări ale legii care amenință sau prejudiciază interesul public, din cadrul unei entități publice sau private, prin intermediul canalelor externe de raportare (comunicată autorității externe de examinare)”;</p> <p>„dezvăluire publică de încălcări ale legii – punerea la dispoziție, în spațiul public, a informațiilor referitoare la încălcări ale legii care amenință sau prejudiciază interesul public”;</p> <p>„încălări ale legii – acțiune sau inacțiune de nerespectare ale dispozițiilor legale care încalcă grav sau esențial drepturile persoanei sau interesele ocrotite de lege care s-au produs sau sunt susceptibile să se producă în cadrul entităților publice și private în domeniile: [...]”.</p> <p>Inconsecvența se reține în următoarele formulări: <i>încălări ale legii care amenință sau prejudiciază, inclusiv interesul public; încălcări ale legii care amenință sau prejudiciază interesul public; încălcări ale legii care încalcă grav sau esențial drepturile persoanei sau interesele ocrotite de lege.</i></p> <p>Opinăm asupra necesității de a păstra unicitatea și consecvența la definirea noțiunilor indicate <i>supra</i>.</p> <p>Propunem de a se evita formulări precum „<i>inclusiv interesul public</i>” și de a indica în mod direct valoarea socială primară protejată de lege precum și cuantificarea prejudiciului cauzat prin încălcarea legii.</p> <p>În speță, sunt relevante statuările Curții Constituționale din Hotărârea nr. 22 din 27 iunie 2017 prin care a declarat</p>	<p>„avertizare de integritate (raportare) – dezvăluire a informațiilor obținut în context profesional referitoare la încălcări ale legii, care amenință sau prejudiciază drepturile persoanei sau interesele ocrotite de lege și este înregistrată în Registrul dezbaterilor de încălcări ale legii;</p> <p><i>dezvăluire externă de încălcări ale legii</i> – comunicare verbală sau scrisă, a oricăror informații referitoare la încălcări ale legii care amenință sau prejudiciază interesele ocrotite de lege, din cadrul unei entități publice sau private, prin intermediul canalelor externe de raportare (comunicată autorității externe de examinare);</p> <p><i>dezvăluire internă de încălcări ale legii</i> – comunicare verbală sau scrisă, a oricăror informații referitoare la încălcări ale legii care amenință sau prejudiciază drepturile persoanei sau interesele ocrotite de lege din cadrul unei entități publice sau private, prin intermediul canalelor interne de raportare (comunicată angajatorului);</p> <p><i>dezvăluire publică de încălcări ale legii</i> – punerea la dispoziție, în spațiul public, a informațiilor referitoare la încălcări ale legii care amenință sau prejudiciază interesele ocrotite de lege”.</p>
--	--	---

	<p>neconstituțional textul „intereselor publice sau” din alineatul (1) al articolului 328 din Codul penal.</p> <p>Astfel, „Curtea a subliniat că lipsa unor prevederi pentru evaluarea urmărilor prejudiciabile cauzate intereselor publice deschide un teren larg arbitrarului, existând riscul ca acțiunile persoanei publice care depășesc limitele drepturilor și atribuțiilor acordate prin lege, indiferent de gravitatea faptei săvârșite, să cadă sub incidența normei penale.</p> <p>Astfel, Curtea a menționat că atribuirea unor fapte infracționale concrete ca prejudiciind „interesul public”, <i>in abstracto</i>, nu poate satisface cerința de claritate și previzibilitate și totodată constituie o interpretare a legii penale extensivă și defavorabilă persoanei.”</p>	
48	<p>Tot la art. 3 din proiectul de lege, la noțiunea de „<i>avertizor de integritate</i>”, considerăm oportun excluderea sintagmei „<i>privind încălcări ale legii, obținute în context profesional</i>” deoarece noțiunea de „<i>avertizare de integritate (raportare)</i>” este redată în același articol, or, noțiunea evocată nu condiționează ca informația să fie obținută „<i>în context profesional</i>”.</p> <p>În aceeași ordine de idei, în scopul respectării caracterului uniform și constant a terminologiei utilizate în actul normativ, propunem completarea noțiunii „<i>avertizare de integritate (raportare)</i>”, după cuvântul „<i>informațiilor</i>” cu sintagma „<i>obținute în context profesional</i>”.</p>	<p><i>Se acceptă parțial</i></p> <p>La art. 3 Noțiunea „avertizare de integritate (raportare)” va avea următorul cuprins:</p> <p>„avertizare de integritate (raportare) – dezvăluire a informațiilor obținute în context profesional referitoare la încălcări ale legii, care amenință sau prejudiciază drepturile persoanei, inclusiv interesul public și este înregistrată în Registrul dezvăluirilor de încălcări ale legii;</p>
49	<p>La art.4 alin.(2), propunem substituirea textului „dezvăluiri de încălcări ale legii” cu textul „avertizare de integritate”. Noțiunea „avertizare de integritate” este definită la articolul 3 din prezentul proiect, motiv pentru care indicăm asupra oportunității de utilizare a acestei noțiuni.</p>	<p><i>Nu se acceptă</i></p> <p>Potrivit proiectului sunt prevăzute dezvăluiri de încălcări ale legii și avertizări de integritate. Astfel, la etapa incipientă angajatul depune doar dezvăluiri de încălcări ale legii. Totodată, obținerea statutului de avertizor de integritate poate avea loc doar după înregistrarea dezvăluirii în Registrul și recunoașterea acesteia în calitate de avertizare de integritate cu înțrunitarea condițiilor prevăzute la art.13 din proiect. Suplimentar, menționăm în cazul absenței acestor tipuri de divulgare a încălcărilor de lege, ar exista riscul ca din partea persoanelor să parvină petiții, plângeri care ar fi impropriu scopului prevăzut de lege.</p>

		<p>Totodată, pct.22 din Directivă menționează că, „Statele membre pot decide să prevadă ca raportările privind plângerile la nivel interpersonal care afectează exclusiv persoana care efectuează raportarea, și anume plângerile cu privire la conflicte interpersonale între persoana care efectuează raportarea și un alt lucrător, să poată fi direcționate către alte proceduri”.</p>
50	<p>Articolul 6 alin.(1) din proiect, prevede conținutul care urmează să-l aibă o dezvoltare de încălcări ale legii, după cum urmează: „Dezvăluirea de încălcări ale legii cuprinde, cel puțin, următoarele: numele, prenumele și datele de contact ale angajatului, locul de muncă, subdiviziunea în care activează, <u>funcția ocupată</u>, contextul profesional în care au fost obținute informațiile, persoana vizată dacă este cunoscută, descrierea faptei susceptibile să constituie încălcări ale legii în cadrul unei entități publice sau entității private, după caz, probele în susținerea raportării, data și semnătura” Considerăm că obligativitatea prezentării în mod desfășurat a datelor de identificare va descuraja eventualii avertizori de integritate de a dezvălui informații despre încălcări ale legii. Potrivit <i>Directivei Uniunii Europene (UE)2019/1937 a Parlamentului European și a Consiliului din 23 octombrie 2019 privind protecția persoanelor care raportează încălcări ale dreptului Uniunii</i>³, potențialii avertizori sunt adesea descurajați să semnaleze preocupările sau suspiciunile lor de teama unor represalii. Lipsa de încredere în eficacitatea raportării este unul dintre principalii factori care îi descurajează pe potențialii avertizori. Este necesar să se consolideze aplicarea legii prin introducerea unor canale de raportare eficiente, confidențiale și sigure și prin asigurarea faptului că avertizorii sunt protejați în mod eficace împotriva represaliilor. Directiva în pct.53 mai indică următoarele: „Cu condiția asigurării confidențialității în ceea ce privește identitatea persoanei care efectuează raportarea, este la latitudinea fiecărei entități juridice din sectorul privat și din sectorul</p>	<p>Precizare</p> <p>Informația referitoare la datele de identificare nu va descuraja eventualii avertizori de integritate, or, persoana responsabilă are obligația de a păstra confidențialitate, în caz contrar acesta poartă răspundere. Mai mult ca atât, datele de contact vor contribui la menținerea contactului cu avertizorul în scopul oferirii rezultatului examinării, instituirea unor măsuri de protecție, precum și, solicitării unor informații suplimentare. (a se vedea art.12 din Directivă).</p> <p>Cu referire la avertizările anonime specificăm următoarele aspecte. Directiva Uniunii Europene (UE)2019/1937, stabilește în pct.34 „ Fără a aduce atingere obligațiilor existente de a institui prevederi cu privire la raportarea anonimă în temeiul dreptului Uniunii, ar trebui să fie posibil ca statele membre să decidă dacă entitățile juridice din sectorul privat și din sectorul public și autoritățile competente sunt obligate să accepte raportări anonime privind încălcări care intră în domeniul de aplicare al prezentei directive și să întreprindă acțiuni subsecvente. Cu toate acestea, persoanele care au raportat în mod anonim sau care au făcut divulgări publice în mod anonim care intră în domeniul de aplicare al prezentei directive și care îndeplinesc condițiile acesteia ar trebui să beneficieze de protecție în temeiul prezentei directive în cazul în care sunt ulterior identificate și suferă represalii”.</p> <p>Potrivit prevederilor menționate, Directiva lasă o marjă de apreciere a statelor de a decide în ce măsură pot accepta dezvoltările de încălcări ale legii anonime. Astfel, în colaborare cu prevederile prevăzute în pct.24 din Directivă „Securitatea națională rămâne responsabilitatea exclusivă a fiecărui stat membru”, prezentul proiect prevede posibilitatea de a accepta doar dezvăluiri în măsură în care conține suspiciuni rezonabile referitoare la</p>

³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:32019L1937>

public să definească tipul de canale de raportare pe care le instituie. Mai precis, canalele de raportare ar trebui să permită persoanelor să raporteze în scris și să transmită rapoartele prin poștă, prin cutii pentru reclamații, sau printr-o **platformă online**, fie printr-o **platformă** intranet sau **internet**, sau efectuarea de raportări oral, printr-o linie telefonică de urgență sau prin alte sisteme de mesagerie vocală sau în ambele moduri. La cererea persoanei care efectuează raportarea, aceste canale ar trebui să permită, de asemenea, efectuarea de raportări prin întâlniri față în față, într-un termen rezonabil.

Prin urmare, în condițiile în care proiectul noii legi privind avertizorii de integritate are drept scop îmbunătățirea și eficientizarea modalităților de dezvăluire de încălcări ale legii, sporirea cazurilor de dezvăluiri de încălcări ale legii și a altor dezvăluiri de interes public precum și descurajarea încălcărilor legale, intervenim sub aspect conceptual cu următoarele propuneri: Dezvoltarea mecanismului/modalității de sesizare anonimă a autorităților competente/responsabile de examinarea dezvăluirilor externe și publice de încălcări ale legii (fără a se limita examinarea sesizărilor anonime la cele care conțin suspiciuni rezonabile referitoare la încălcări ale legii ce conțin amenințări la securitatea națională și ordinea publică – art.6 alin.(2)) prin intermediul unui sistem electronic (platformă online) de sesizare.

Sesizarea/avertizarea prin intermediul unei platforme online este întâlnită în Republica Austria, fiind folosită atât la sesizarea organelor de urmărire penală cât și în cadrul instituțiilor publice. Avantajele acestei modalități de sesizare anonimă rezidă (după exemplul utilizat în Austria) în imposibilitatea identificării adresei „IP” a utilizatorului (denunțatorului/avertizorului), iar acest fapt încurajează denunțarea faptelor de încălcare a legii despre care denunțătorii/avertizorii cunosc cu certitudine. Un aspect pozitiv al sistemului care de altfel a fost îmbunătățit în timp, reprezintă posibilitatea de a adresa întrebări suplimentare denunțătorului/avertizorului prin intermediul acestei platforme pentru concretizarea aspectelor care prezintă interes pentru organul care le examinează.

încălcări ale legii ce conțin amenințări la securitatea națională și ordinea publică. Totodată, informația anonimă oferită în cadrul altor tipuri de dezvăluiri de încălcări ale legii, poate fi verificată de autoritățile competente, în vederea autosesizării, după caz, conform prevederilor legislației.

Mai mult ca atât, avertizarea de integritate trebuie să fie făcută cu existența motivelor întemeiate de a crede că informațiile referitoare la încălcările dezvăluite erau adevărate la momentul raportării, or, în cazul raportării de informații privind încălcări ale legii, cunoscând că acestea sunt false, atrage răspundere contravențională sau penală.

În contextul celor expuse, încurajarea depunerii dezvăluirilor anonime fără a se limita la un anumit domeniu, ar crea riscuri de depunere a dezvăluirilor de încălcări ale legii intenționate false, ceea ce ar perturba activitatea organelor competente, și ar face imposibil atragerea la răspundere a acestora.

		<p style="text-align: center;">Precizare</p> <p>Prevederile art.10 alin. (2) au fost transpuse din Directivă, a se vedea art. 17 din Directivă.</p>
51	<p>Considerăm că, sintagma „sau, dacă sunt colectate în mod neintențiat, sunt șterse fără întârzieri nejustificate.” din art. 10 alin. (2) a proiectului de Lege, este contrară scopului Legii nr. 133/2011 privind protecția datelor cu caracter personal, statuat în art. 1 care stipulează: „Scopul prezentei legi este asigurarea protecției drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal, în special a dreptului la inviolabilitatea vieții intime, familiale și private” și, respectiv, urmează a fi exclusă.</p> <p>În aceeași ordine de idei, potrivit prevederilor art. 4 alin. (1) lit. b), c) din Legea nr. 133/2011, datele cu caracter personal care fac obiectul prelucrării trebuie să fie colectate în scopuri determinate, explicite și legitime, precum și neexcesive în ceea ce privește scopul pentru care sunt colectate și/sau prelucrate ulterior.</p>	
52	<p>La articolul 14 alin.(2) lit.i) cuvântul „subiect” urmează a fi substituit cu cuvântul „obiect” iar cuvântul „nu” urmează a fi exclus.</p>	<p style="text-align: center;">Se acceptă</p> <p>Art. 14 alin. (2) lit.i) va avea următorul cuprins: „ i) transmise în termen de 3 zile lucrătoare de la data înregistrării dezvăluirii de încălcări ale legii, cu respectarea garanțiilor privind confidențialitatea și integritatea, altor entități publice, potrivit competențelor, dezvăluirile de încălcări ale legii care au ca obiect alte încălcări ale legii decât cele care conform legii intră în competența sa;</p>
53	<p>La articolul 16 alin.(1) lit.a) textul „art.12 alin.(1) sau, după caz, la art.14 alin.(1)” urmează a fi substituit cu textul „art.13 alin.(1) sau, după caz, la art.15 alin.(1)”.</p>	<p style="text-align: center;">Se acceptă</p> <p>Art.16 alin. (1) lit.a) va avea următorul cuprins: „ a) dezvăluirea de încălcări ale legii nu întrunește condițiile prevăzute la art.13 alin.(1) sau, după caz, la art.15 alin.(1)”</p>
54	<p>Considerând că, art. 48 alin. (1) din Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative stipulează: „Dispozițiile tranzitorii ale actului normativ cuprind măsurile ce se instituie cu privire la continuarea raporturilor juridice născute în timpul vechilor reglementări care urmează a fi abrogate sau înlocuite de noul act normativ” ,</p>	<p style="text-align: center;">Se acceptă</p> <p>Art.31 se completează cu alin.(4) cu următorul cuprins: „ (4)Examinarea avertizărilor de integritate înregistrate în Registru până la data intrării în vigoare, inclusiv a celor în curs de examinare, se va efectua în conformitate cu prevederile prezentei legi”.</p>

		<p>considerăm oportun de reglementat și măsurile ce se impun referitor la continuarea examinării avertizărilor de integritate (<i>termenele de examinare, autoritățile competente, ș. a.</i>) înregistrate până la intrarea în vigoare a noii legi.</p>	
<p>Centrul de armonizare a legislației</p>	<p>55</p>	<p>Art. 3 din Directiva 2019/1937 este transpus parțial prin prevederile art. 1 (2) al proiectului național. Astfel, proiectul național nu a asigurat transpunerea excepțiilor de aplicare a legii în cazul responsabilității statului de a asigura securitatea națională sau de a proteja interesele esențiale în materie de securitate, cu specificările care rezultă din art. 3 (2) al Directivei 2019/1937, precum și a prevederilor referitoare la exercitarea dreptului lucrătorilor de a consulta sindicatele și reprezentanții lor, precum și autonomia parteneriatului social din art. 3 (4) al Directivei 2019/1937, iar Tabelul de concordanță nu conține mențiunile/argumentele corespunzătoare la acest subiect.</p>	<p>Se acceptă parțial</p> <p>Articolul 1 se completează cu alin. (2) cu următorul cuprins: „(2) Prezența lege nu se aplică dezvăluirilor de încălcări ale legii ale normelor în materie de achiziții publice în domeniile apărării și securității naționale, în cazul în care acestea intră sub incidența reglementărilor privind secretul de stat”.</p> <p>Referitor la prevederile privind exercitarea dreptului lucrătorilor de a consulta sindicatele și reprezentanții lor, precum și autonomia parteneriatului social din art. 3 (4) al Directivei 2019/1937, a se vedea comentariile expuse în tabelul de concordanță.</p>
	<p>56</p>	<p>Atenționăm privitor la definirea corespunzătoare a noțiunii de „avertizor de integritate” din art. 3 al proiectului, care nu conține specificația a divulgării publice a informației, astfel cum este prevăzut de actul UE la art. 5, pct. 7 „persoana care efectuează raportarea”, chiar dacă autorul, în Tabelul de concordanță menționează transpunerea integrală a normei UE prin acest corespondent național. În context, proiectul național conține prevederi distincte și separate privind condițiile pentru protecția avertizorilor de integritate de persoanele care fac o dezvăluire publică a încălcării legii în art. 19 și privind condițiile pentru protecția avertizorilor de integritate din art. 20 al actului național, ceea ce creează o confuzie privind aplicabilitatea normei, or, actul UE prin art. 6 stabilește condițiile generale pentru toate persoanele care efectuează raportări.</p>	<p>Se acceptă</p> <p>La art.3 noțiunea avertizor de integritate va avea următorul cuprins: „ avertizor de integritate – persoană fizică care efectuează o avertizare de integritate sau divulgă public informații referitoare la încălcări ale legii, obținute în context profesional; Totodată, în tot cursul proiectul a fost unificată terminologia de avertizor de integritate.</p>
	<p>57</p>	<p>Art. 12 și art. 31 (3) din proiect asigură transpunerea parțială a prevederilor actului UE privind instituirea și utilizarea canalelor interne de raportare prevăzute la art. 8 al Directivei 2019/1937. În context, menționăm că, actul UE încurajează raportarea prin canale interne, înainte de raportarea prin canale externe. Totuși, actul UE</p>	<p>Precizare</p> <p>Motivete și comentariile de rigoare au fost expuse în Tabelul de concordanță.</p>

	<p>prevede posibilitatea exceptării de la obligația instituirii acestor canale pentru entitățile cu mai puțin de 50 de lucrători, excepție preluată de proiectul național. Totodată, menționăm că actul UE prevede posibilitatea partajării resurselor de către entitățile juridice din sectorul privat care au între 50 și 249 de lucrători, în ceea ce privește primirea raportărilor, fără a aduce atingere principiului confidențialității, precum și partajarea canalelor interne între structurile administrativ-teritoriale.</p>	
<p>58</p>	<p>Nu sunt transpuse cerințele față de canalele pentru primirea raportărilor, care urmează să fie concepute, înlocuite și gestionate în condiții de siguranță, astfel încât să fie protejată confidențialitatea identității persoanei, astfel cum este prevăzut în art. 9 (1) (a) al Directivei 2019/1937, obligația fiind pusă pe seama persoanei sau subdiviziunii desemnate. Succesiv, nu au fost transpuse cerințele privind proiectarea canalelor externe de raportare, prevăzute în art. 12 (1) al Directivei 2019/1937.</p>	<p style="text-align: center;">Se acceptă</p> <p>Art.5 se completează cu alin. (6) cu următorul cuprins: „ Canalele interne și externe de raportare de dezvoltare de încălcări ale legii urmează a fi concepute, înlocuite și gestionate în condiții de siguranță, astfel încât să fie protejată confidențialitatea identității persoanei care efectuează raportarea și a oricărei părți terțe menționate în raportare și să se împiedice accesul la aceasta a membrilor neautorizați ai personalului”.</p>
<p>59</p>	<p>Menționăm că, termenul privind rezultatele examinării propus de autor în art. 12 (6) este de cel mult 6 luni de la data confirmării primirii. Totodată, actul UE la art. 9 (1) (f) prevede un termen de cel mult 3 luni de confirmarea primirii, iar în cazul în care nu a fost transmisă o confirmare, 3 luni de la expirarea perioadei de 7 zile de la efectuarea raportării.</p>	<p style="text-align: center;">Se acceptă</p> <p>Alineatul (5) al art.12 va avea următorul cuprins: „(5) În termen de cel mult 3 luni de la data confirmării de primire a dezvoltării de încălcări ale legii, cu excepția cazului în care informarea ar putea prejudicia desfășurarea acesteia, persoana sau subdiviziunea desemnată comunică în scris angajatului despre stadiul examinării dezvoltării de încălcări ale legii, iar conducătorilor entităților vizate despre desfășurarea acțiunilor subsecvente și modalitatea de soluționare a dezvoltărilor. În cazul în care angajatului nu i-a fost comunicată nici o confirmare de primire a dezvoltării de încălcări ale legii, persoana sau subdiviziunea desemnată comunică în scris angajatului despre stadiul examinării dezvoltării de încălcări ale legii în termen de 3 luni de la expirarea perioadei de 3 zile de la efectuarea dezvoltării”.</p> <p>Alineatul (6) va avea următorul cuprins: „ (6) Rezultatele examinării dezvoltării de încălcări ale legii sunt aduse la cunoștința angajatului în termen de cel mult 3 luni de la data confirmării de primire a dezvoltării, sau, în cazuri justificate corespunzător, 6 luni.”</p>

	60	<p>Art. 19 din proiectul național stabilește condițiile privind protecția persoanelor care fac o divulgare publică, în corespundere cu prevederile art. 15 din Directiva 2019/1937. Totuși atragem atenția la definiția propusă de autor „avertizor de integritate”, precum și la nepreluarea excepției în aceasta privind divulgarea informației care intră în sistemul de protecție al libertății de exprimare și de informare. La fel, se va reexamina modul de utilizare a noțiunii „măsuri represive”/„răzbunare” din proiectul național, ori actual UE utilizează doar noțiunea de „represalii”.</p>	<p>Precizare</p> <p>La definiția propusă de autor „avertizor de integritate”, au fost operate modificări.</p> <p>În contextul, prevederilor art.54 alin.(1) lit.c) din Legea nr.100/2017 cu privire la actele normative, care stabilește că „<i>terminologia utilizată este constantă, uniformă și corespunde celei utilizate în alte acte normative, în legislația Uniunii Europene și în alte instrumente internaționale la care Republica Moldova este parte, cu respectarea prevederilor prezentei legi</i>”, autorul proiectului a operat cu noțiunea „răzbunare”. Or, acest termen este unul uzual și utilizat în alte acte normative.</p> <p>Totodată, a fost uniformizată noțiunea de de „măsuri de răzbunare”.</p>
<p>A.O. „Transparency International”</p>	61	<p>La art. 1 alin. (1) – în sintagma „atribuțiile autorităților competente de examinarea a dezvoltărilor de încălcări ale legii”, de exclus cuvântul „a”. În continuare, nu ne vom expune asupra erorilor tehnice, sugerând autorului, la definitivare, să revadă textul Proiectului din perspectiva regulilor de ortografie și de punctuație.</p>	<p>Precizare</p> <p>Proiectul legii va fi definitivat și ajustat conform cerințelor necesare.</p>
	62	<p>La art. 1 alin. (2) – de revăzut textul. În actuala redacție, textul este neclar.</p>	<p>Precizare</p> <p>Prevederile art.1 alin.(2) din proiect au fost transpuse din art.3 alin. (3) din Directivă. Prevederile acestei norme, au drept scop de a nu afecta protecția confidențialității comunicațiilor dintre avocat și client așa cum este prevăzut în legislația națională. Totodată, nu ar trebui să afecteze obligația de a menține natura confidențială a comunicațiilor furnizorilor de servicii medicale, inclusiv a medicilor, cu pacienții lor, precum și confidențialitatea dosarelor pacienților. Membrii unor profesii, alții decât avocații și furnizorii de servicii medicale, ar trebui să beneficieze de protecție în temeiul prezentei legi atunci când raportează informații protejate de norme profesionale aplicabile, cu condiția ca raportarea informațiilor respective să fie necesară în scopul dezvoltării unei încălcări care intră în domeniul de aplicare al prezentei legi. Aceste prevederi nu ar trebui să aducă atingere normelor privind procedura penală, în special celor care vizează confidențialitatea urmării penale și caracterul secret al deliberărilor.</p>
	63	<p>La art. 2 – de revăzut textul. Sporirea cazurilor de dezvoltări de încălcări ale legii și a altor dezvoltări de interes public nu este cel mai potrivit scop de urmărit. Trebuie să ne îngrijim nu atât de cantitatea dezvoltărilor, cât de calitatea protecției oferite avertizorilor de integritate. În opinia noastră, prin Proiect, s-ar</p>	<p>Precizare</p> <p>Sintagma „prevenirea și combaterea corupției”, nu este oportună, dat fiind faptul că, prezenta legea nu vizează doar domeniul corupției, dar și alte încălcări ale legii care ar prejudicia drepturile persoanei și interesele ocrotite de lege. Sporirea cazurilor de dezvoltări de încălcări ale legii și a altor</p>

	<p>urmări prevenirea și combaterea corupției prin: a) promovarea climatului de integritate în sectoarele publice și private; b) asigurarea protecției avertizorilor de integritate, inclusiv sancționarea răzbunărilor împotriva acestora.</p>	<p>dezvăluiri de interes public, nu pune accentul pe cantitatea dezvăluirilor, dar pe încurajarea avertizorilor de integritate de a depune dezvăluiri de încălcări ale legii întru asigurarea unui climat profesional integru, precum și asigurarea protecției acestora.</p>
<p>64</p>	<p>La art. 3 – de definit noțiunea „servicii sociale”. Există riscul unei interpretări echivoce a noțiunii de angajat în cazul persoanei fizice care, în ultimele 12 luni, are sau a avut calitatea de beneficiar al serviciilor sociale.</p> <p>La art. 3 – de revăzut definiția noțiunii „context profesional”. Există categorii de persoane care ar putea efectua o avertizare în afara activităților profesionale, cum ar fi beneficiarii serviciilor sociale sau acționarii. Eventual, de expus textul în următoarea redacție: „activități profesionale și alte activități, actuale sau anterioare ...”.</p>	<p><i>Nu se acceptă</i></p> <p>Definiția noțiunii „servicii sociale”, se regăsește în <i>Legea nr.123/2010 cu privire la serviciile sociale</i>, a cărui sens este aplicabil și reglementărilor din prezentul proiect.</p> <p><i>Nu se acceptă</i></p> <p>Definiția noțiunii „context profesional”, a fost transpusă din art.5 pct.9 al Directivei. Or, în sensul Directivei „contextual profesional- înseamnă activități profesionale actuale sau anterioare în sectorul public sau sectorul privat prin care, indiferent de natura acestor activități, persoanele pot obține informații referitoare la încălcări și în care aceste persoane ar putea suferi represalii în cazul în care raportează informațiile respective”. Astfel, noțiunea prevăzută în proiect înglobează în contextul profesional activități profesionale de orice natură, iar sintagma alte activități decât cele profesionale lasă loc de interpretare. Relevantant sunt și prevederile <i>Hotărârii de Guvern nr.1171/2018 pentru aprobarea Regulamentului privind armonizarea legislației Republicii Moldova cu legislația Uniunii Europene</i>, care stabilește în art.12 că procesul de armonizare a legislației RM cu legislația UE se realizează cu respectarea următoarelor cerințe. Astfel, la pct.12) se menționează că, la elaborarea proiectului de act normativ urmează a fi respectată terminologia legislației Uniunii Europene, utilizându-se concepte și noțiuni identice sau compatibile celor utilizate în legislația Uniunii Europene. Dacă este necesară transpunerea unor termeni și sintagme noi din alte limbi, se indică și corespondentul acestora în limba română.</p>
<p>65</p>	<p>La art. 12 alin. (6) – de revăzut termenul. Termenul de 6 luni de comunicare a rezultatelor examinării dezvăluirii este excesiv de extins. În opinia noastră, ar fi oportună menținerea termenului actual – 30 de zile, cu eventuala extindere a acestui termen cu încă 30 de zile.</p>	<p><i>Nu se acceptă</i></p> <p>La art.12 alin.(6) au fost operate modificări în următoarea redacție: „ Rezultatele examinării dezvăluirii de încălcări ale legii sunt aduse la cunoștința angajatului în termen de cel mult 3 luni de la data confirmării de primire a dezvăluirii, sau, în cazuri justificate corespunzător, 6 luni”.</p>

66	<p>La art. 14 alin. (1) – de revăzut textul astfel încât să fie clar cine transmite dezvoltarea altor entități. Eventual, de expus textul în următoarea redacție: „Autoritatea responsabilă de primirea și examinarea dezvoltărilor externe și publice de încălcări ale legii este Centrul Național Anticorupție, în limitele competenței. Dacă dezvoltarea îi excede limitele competenței, Centrul Național Anticorupție o transmite spre examinare entității publice competente, în termen de 3 zile lucrătoare, cu respectarea confidențialității.”</p>	<p><i>Nu se acceptă</i></p> <p>Prevederile invocate în art.14 alin.(1) din prezentul proiect sunt destul de clare la capitolul competență. Or, reglementările clar specifică că, autoritatea responsabilă de primirea și examinarea dezvoltărilor externe și publice de încălcări ale legii este Centrul Național Anticorupție, în limita domeniului de competență. În cazurile în care, dezvoltarea de încălcări ale legii excede limitele de competență ale Centrului Național Anticorupție, acestea se vor transmite spre examinare altor entități publice, potrivit competenței, în termen de 3 zile lucrătoare de la data înregistrării dezvoltării în Registrul, cu respectarea confidențialității.</p> <p>Astfel, lit.i) al alin. (2) al aceluiași articol, vine să concretizeze că, Centrul Național al Anticorupție transmite în termen de 3 zile lucrătoare de la data înregistrării dezvoltării de încălcări ale legii, cu respectarea garanțiilor privind confidențialitatea și integritatea, altor entități publice, potrivit competențelor, dezvoltările de încălcări ale legii care au ca obiect alte încălcări ale legii decât cele care conform legii intră în competența sa.</p> <p>În urma celor expuse, norma la care se face referire este destul de clară, iar varianta propusă nu este altceva decât un joc de cuvinte care nu vine să facă lumină în aceste prevederi.</p>
67	<p>La art. 18 alin. (1) – de specificat autoritatea care recunoaște calitatea de avertizor de integritate în cazul dezvoltării publice de încălcări ale legii (eventual – Centrul Național de Integritate). Altfel, există riscul neaplicării normelor, acestea fiind excesiv de discreționare.</p>	<p><i>Nu se acceptă</i></p> <p>Art.18 alin.(1) stabilește că, în cazul dezvoltării publice de încălcări ale legii, persoana poate fi recunoscută în calitate de avertizor de integritate fie de către autoritatea competentă, fie de către autoritatea de protecție.</p> <p>Totodată, prevederile art.14 -15 din proiect stabilește expres că autoritatea competentă este CNA. În acest context specificăm, că normele urmează a fi interpretate prin coroborare, ci nu separat pentru a înțelege voința legiuitorului.</p>
68	<p>La art. 20 – de revăzut textul, fiind nepotrivită expunerea condițiilor prin utilizarea verbului „a trebui”. Eventual, de expus textul în următoarea redacție:</p> <p>„Pentru a beneficia de măsurile de protecție prevăzute de prezenta lege, trebuie să fie întrunite, cumulativ, următoarele condiții:</p> <p>a) avertizarea de integritate este efectuată prin intermediul canalelor externe sau publice de dezvoltare de încălcări ale legii;</p>	<p><i>Se acceptă</i></p> <p>Art.20 va avea următorul cuprins:</p> <p>„Pentru a beneficia de măsurile de protecție prevăzute de prezenta lege, trebuie să fie întrunite, cumulativ, următoarele condiții:</p> <p>a) avertizarea de integritate este efectuată prin intermediul canalelor interne, externe sau publice de dezvoltare de încălcări ale legii;</p>

		<p>b) avertizarea de integritate este efectuată cu existența motivelor întemeiate de a crede că informațiile referitoare la încălcările dezbătute erau adevărate la momentul raportării;</p> <p>c) angajatul care efectuează dezvăluirea de încălcări este recunoscut în calitate de avertizor de integritate în modul stabilit de prezenta lege;</p> <p>d) avertizorul de integritate este supus răzbunării;</p> <p>e) există legătură de cauzalitate între dezvăluirea de încălcări și pretinsa răzbunare.”</p>	<p>b) avertizarea de integritate este efectuată cu existența motivelor întemeiate de a crede că informațiile referitoare la încălcările dezbătute erau adevărate la momentul raportării;</p> <p>c) angajatul care raportează dezvăluirea de încălcări ale legii este recunoscut în calitate de avertizor de integritate în modul stabilit de prezenta lege;</p> <p>d) avertizorul de integritate este supus răzbunării;</p> <p>e) există legătură de cauzalitate între dezvăluirea de încălcări ale legii și pretinsa răzbunare.”</p>
69		<p>La art. 31 alin. (3) lit. b) – prezumând că entitățile, care cad sub incidența <i>Legii nr. 122/2018</i>, dețin canale interne de comunicare a dezvăluirilor, dar și proceduri interne, de substituit cuvintele „vor institui” cu cuvintele „vor revedea”, precum și de substituit cuvintele „vor stabili” cu cuvintele „vor revizui”.</p>	<p><i>Nu se acceptă</i></p> <p>În contextul procesului de avizare, art.31 a suferit modificări. Astfel, norma la care se face trimitere în propunere este reglementată de art.31 alin.(2) lit.b). Prin urmare, substituirea cuvintelor „vor institui” cu cuvintele „vor revedea”, precum și substituirea cuvintelor „vor stabili” cu cuvintele „vor revizui”, este inoportună. În acest sens, Directiva obligă statele de a institui canale de raportare. Astfel, în cazul substituirii cuvintelor menționate, nu va genera o obligație pentru entitățile publice sau private de a institui canale interne, or, ci se vor referi doar la revizuirea canalelor interne deja create în entitățile publice sau private. Prin urmare, modificările propuse vor crea situații confuze pentru entități care nu au canale interne de raportare a încălcărilor de lege.</p>
Avocatul Poporului (Ombudsmanul)	70	<p>Principiile care țin de protecția și promovarea instituției Ombudsmanului (Principiile de la Veneția) reamintesc faptul că, <i>Ombudsmanul este instituția care acționează independent împotriva proastei administrații și pretinsele încălcări ale drepturilor omului și libertăților fundamentale ce afectează persoane fizice sau juridice</i>. Independența este garantată și de <i>Legea cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsman) nr. 52/2014</i>, abilitându-l cu dreptul de a întreprinde anumite acțiuni în exercitarea mandatului de asigurare a respectării drepturilor și libertăților omului. Aici ne referim la dreptul de a <i>reprezenta persoanele sau grupurile de persoane în fața autorităților publice și instanțelor de judecată în cazurile complexe ce țin de drepturile</i></p>	<p><i>Nu se acceptă</i></p> <p>Reglementările prevăzute la art.28 alin.(1) lit.b) reprezintă o măsură de protecție asigurată de către stat, în vederea apărării gratuite a drepturilor și intereselor legitime ale avertizorilor de integritate. În acest sens, prevederile art. 16 lit.h²) din <i>Legea cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul) nr. 52/2014</i>, stabilește că, avocatul poporului examinează cererile de protecție a avertizorilor de integritate și contribuie la apărarea acestora. Or, apărarea acestora este realizată și prin reprezentarea drepturilor și intereselor avertizorilor în instanțele de judecată sau în fața autorităților publice. Mai mult ca atât, Directiva în prevederile art. 20 alin. (1) lit.b) stabilește că, statele se asigură că acordă asistență efectivă din partea autorităților competente în fața oricărei autorități relevante implicate în protecția lor împotriva represaliilor,</p>

	<p><i>și libertățile omului sau în cazurile de interes public (art. 11 lit. f) din lege).</i></p> <p>Formularea dată de art. 24 alin. (1) lit. b) din proiect aduce atingere independenței Ombudsmanului în situația obligativității reprezentării în instanța de judecată dictată de lege. Totuși, reprezentarea în instanță este un drept valorificat de Avocatul Poporului doar la propria decizie și doar în baza propriilor constatări și deducții.</p> <p>Prin analogie, dreptul discreționar al Avocatului Poporului se desprinde și din Principiile de la Paris potrivit cărora <i>Ombudsmanul va avea dreptul discreționar, la propria inițiativă sau drept rezultat al unei plângeri, să investigheze cazuri ținând cont de soluțiile administrative disponibile.</i></p> <p>Astfel, Avocatul Poporului insistă asupra excluderii lit. b) din alin. (1) al art. 24 din proiect;</p>	<p>inclusiv, în cazurile prevăzute de dreptul intern, prin certificarea faptului că aceste persoane beneficiază de protecție în temeiul prezentei directive.</p>
71	<p>Fiind autoritatea care asigură doar protecție avertizorilor de integritate și nu este responsabilă de primirea și examinarea dezvăluirilor externe și publice, procedura sesizării din oficiu în cazul dezvăluirii publice de încălcări ale legii se dovedește a fi irațională. Este logic ca protecția să fie solicitată de persoana supusă răzbunărilor. În lipsa certitudinii că protecția este necesară avertizorului de integritate, sesizarea din oficiu este inutilă. Pentru Avocatul Poporului este importantă voința persoanei de a beneficia de protecție împotriva acțiunilor de răzbunare. Similar remarcii precedente, sugerăm excluderea alin. (2) din art. 24 al proiectului.</p>	<p>Nu se acceptă</p> <p>Rolul Avocatului Poporului este stabilit în art.59¹ din Constituție, și anume asigură promovarea și protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. Întru asigurarea măsurilor de protecție avertizorilor de integritate, prezentul proiect prevede la art.24 alin.(2) că, în cazul dezvăluirilor publice de încălcări ale legii, Avocatul Poporului, în calitate de autoritate de protecție, se poate autosesiza din oficiu. Prezentă reglementare nu excede competențele Avocatului Poporului, or, potrivit legii, Avocatul Poporului este în drept de a se autosesiza din oficiu. În cazul dezvăluirilor publice de încălcări ale legii care afectează grav sau esențial drepturile persoanei Avocatul Poporului poate să se autosesizeze din oficiu întru examinarea circumstanțelor, după caz cu acordarea protecției necesare.</p> <p>Totodată, potrivit proiectului măsurile de protecție sunt acordate doar după atribuirea calității de avertizor de integritate și constatarea riscurilor de răzbunare, din care considerente a fost stabilit dreptul Avocatului Poporului de a recunoaște persoana în calitate de avertizor de integritate.</p> <p>Suplimentar, menționăm că prevederile art.24 alin.(2) nu invocă o obligație Avocatului Poporului de a se autosesiza din oficiu în cazul divulgării publice, or, sintagma „<i>poate</i>” acordă un drept de a se autosesiza din oficiu în cazul dezvăluirilor publice care încalcă grav sau esențial drepturile persoanei.</p>

72	<p>În continuarea ideii de mai sus, nu este relevantă prevederea de la art. 18 din proiect, conform căreia în cazul dezvăluirii publice de încălcări ale legii, persoana poate fi recunoscută în calitate de avertizor de integritate fie de către autoritatea competentă, fie de către autoritatea de protecție.</p> <p>Avocatul Poporului, în temeiul art. 22 din proiect, are statut de autoritate de protecție, respectiv nu-i poate fi delegată atribuția de recunoaștere a calității de avertizor de integritate.</p> <p>Tot cu referire la art. 22 din proiect, deducem că avertizorul de integritate poate obține protecția Avocatului Poporului dacă dezvăluirea făcută a fost externă și publică. Prezența conjuncției și implică întrunirea cumulativă a celor două elemente. Totuși, deoarece sunt două modalități distincte ale dezvăluirilor, propunem utilizarea conjuncției <i>sau</i>, pentru a nu limita potențialii avertizori în obținerea protecției în cazul acțiunilor de răzbunare;</p>	<p>Precizare</p> <p>Referitor la atribuțiile Avocatului Poporului de a recunoaște persoana în calitate de avertizor de integritate, a se vedea argumentele expuse la pct.71</p> <p>Se acceptă</p> <p>Art.22 lit.b) va avea următorul cuprins: „ b)Avocatul Poporului, în cazul dezvăluirilor externe sau publice privind încălcări ale legii, iar în cazul dezvăluirilor interne poate acorda protecție doar atunci când se aduc atingeri grave sau esențiale drepturilor persoanei care intră în domeniul de aplicare al prezentei legi”.</p>
73	<p>Articolul 3 din proiectul Legii privind avertizorii de integritate enumeră o serie de încălcări ale legii care pot face obiect al unei avertizări de integritate, preluate din Directiva (UE) 2019/1937 privind protecția persoanelor care raportează încălcări ale dreptului Uniunii. Atestăm lipsa domeniului ajutoarelor de stat și concurenței.</p> <p>Autoritatea publică responsabilă ce asigură aplicarea și respectarea legislației din domeniul concurenței, ajutorului de stat și publicității în limitele competenței sale, precum și din domeniul practicilor comerciale neloiale dintre întreprinderi la furnizarea de produse agricole și alimentare este Consiliul Concurenței.</p> <p>Pentru a evita confuziile de tipul dacă încălcările Legii concurenței nr. 183/2012 cad sub incidența Legii privind avertizorii de integritate, care autoritate este responsabilă de examinarea avertizării (Centrul Național Anticorupție sau Consiliul Concurenței) propunem includerea unei prevederi care să reglementeze acest fapt;</p>	<p>Precizare</p> <p>Domeniile preluate în prezentul proiect au fost transpuse din art.2 din Directivă. Iar în ceea ce privește încălcările dreptului concurenței și a normelor privind ajutoarele de stat acestea sunt prevăzute de <i>Legea concurenței nr.183/2012 și Legea nr.139/2019 cu privire la ajutorul de stat.</i></p>

74	<p>Potrivit art. 16 lit. b) temei pentru încetarea examinării dezvoltărilor interne și externe de încălcări ale legii și a avertizărilor de integritate este cazul când avertizarea de integritate conține informații evident <i>nesemnificative</i>, constatate după o examinare corespunzătoare a dezvoltării de încălcări ale legii. Utilizarea termenului <i>nesemnificative</i> lasă o marjă destul de largă de interpretare autorităților competente. Evident este sport și riscul asociat acțiunilor abuzive care pot surveni din partea celor însărcinați cu examinarea dezvoltărilor.</p> <p>Recomandarea este de a revedea și reformula prevederea pentru a-i oferi claritate și previzibilitate în procesul de aplicare;</p> <p>Similar punctului precedent, propunem revizuirea art. 26 alin. (3) din proiect care susține că avertizorul de integritate poartă răspundere disciplinară, civilă, contravențională sau penală pentru orice acțiuni care nu au legătură cu dezvoltarea de încălcări ale legii (internă, externă sau publică) sau <i>care nu sunt necesare pentru efectuarea unei dezvoltări, în conformitate cu prevederile legislației</i>.</p> <p>Aici, la fel, textul evidențiat cu Italic prezintă riscuri de interpretare abuzivă și rămâne la <i>intima convingere</i> a celui care examinează dezvoltarea de a decide care acțiuni nu au fost necesare pentru efectuarea dezvoltării.</p>	<p>Precizare</p> <p>Potrivit proiectul obiectul examinării dezvoltării este încălcarea legii care potrivit art. 3 este o "acțiune sau inacțiune de nerespectare ale dispozițiilor legale care încălcă grav sau esențial drepturile persoanei sau interesele ocrotite de lege care s-au produs sau sunt susceptibile să se producă în cadrul entităților publice și private în domeniile [...]"</p> <p>Astfel, prin sintagma „informații nesemnificative”, se referă la informațiile de încălcări ale legii care nu încălcă grav sau esențial drepturile sau interesele ocrotite de lege.</p> <p>Nu se acceptă</p> <p>Prin sintagma prevăzută la art.26 alin. (3) [...] <i>care nu sunt necesare pentru efectuarea unei dezvoltări, în conformitate cu prevederile legislației</i>, nu lasă loc de interpretare. Or potrivit proiectului, persoana din cadrul entității publice sau private poate efectua dezvoltării ale încălcării legii care încălcă grav sau esențial drepturile persoanei sau interesele ocrotite de lege care s-au produs sau sunt susceptibile să se producă în cadrul entităților publice și private în domeniile prevăzute de proiect. Prin urmare, alte încălcări raportate intenționat și în cunoștință de cauză care nu intră în domeniile prevăzute de lege sau nu generează consecințele prevăzute de lege poate atrage răspundere în conformitate cu art.26.</p>
75	<p>Directiva (UE) 2019/1937 privind protecția persoanelor care raportează încălcări ale dreptului Uniunii înglobează elemente care nu sunt reflectate în proiect, dar pe care le considerăm importante: măsuri de sprijin – informații și consiliere cuprinzătoare și independente, oferite gratuit, precum și asistență juridică în cadrul procedurilor penale și al procedurilor civile. Pe segmentul ultimei ar putea fi responsabil Consiliul național pentru asistență juridică garantată de stat, iar avertizorii de integritate să fie incluși în lista beneficiarilor de asistență pe durata examinării avertizării de integritate de către autoritățile competente;</p> <p>măsuri privind protecția persoanelor vizate în dezvoltare – persoanele vizate beneficiază pe deplin de dreptul la o cale de atac</p>	<p>Precizare</p> <p>Potrivit art.20 alin.(3) din Directiva (UE) 2019/1937 menționează că, măsurile de sprijin menționate la prezentul articol pot fi furnizate, după caz, de un centru de informare sau de o autoritate administrativă independentă unică și identificată în mod clar.</p> <p>În acest sens, blocurile de prevederi din Directivă la care se face referire în propunere, autorul proiectului consider că nu este necesar transpunerea acestora, în cadrul normativ intern, reșind din faptul că legislația națională are consacrate prevederi exprese cu referire la aceste aspecte care se vor aplica corespunzător și în cazul procedurilor reglementate de prezentul proiect.</p>

		<p>efectivă și la un proces echitabil, precum și de prezumția de nevinovăție și de dreptul la apărare, inclusiv de dreptul de a fi ascultate și de dreptul de acces la propriul dosar.</p>	
<p>A.O „Centrul de analiză și prevenire a corupției”</p>	<p>76</p>	<p>Art. 1. Domeniul de reglementare</p> <p>... (2) Normele prezentei legi nu se aplică dispozițiile privind: a) protecția informațiilor ce constituie secret de stat; [...] Formularea alineatului este ambiguă și nu răspunde cerinței de redactare clară și previzibilă a normelor de drept. Se recomandă de a revizui formula utilizată.</p> <p>Art.3. Noțiuni</p> <p>... facilitator – persoana fizică ce asistă avertizorul în procesul de dezvăluire de încălcări ale legii, într-un context profesional, a cărui asistență este confidențială; Noul termen/subiect inclus în proiectul legii nu este suficient de explicit și nu este în deplină măsură clar care ar fi statutul și rolul ”facilitatorului”, cum și în ce procedură este recunoscută această calitate. Clarificările respective sunt importante în condițiile în care facilitatorul ar urma să beneficieze de protecție a identității în condițiile proiectului actului normativ analizat care este extrem de lapidar la acest capitol și care va genera dificultăți de interpretare și aplicare. Se recomandă de a interveni cu clarificările necesare privind procedura de recunoaștere a calității de facilitator: cine, când, cum.</p> <p>Art.11.</p> <p>„Dezvăluirea de încălcări ale legii prin intermediul canalelor interne de raportare se încurajează în cazul în care încălcarea poate fi remediată în mod eficace în interiorul entităților publice sau private și dacă persoana care efectuează raportarea consideră că nu există niciun risc de răzbunare ”.</p> <p>Formula ”se încurajează” are un caracter declarativ, deși potrivit rigorilor de redactare tehnico-legislativă normele trebuie să poarte un caracter imperativ. În prezent, potențialul avertizor de</p>	<p>Precizare</p> <p>În urma procesului de avizare prevederile art.1 alin.(2) au fost ajustate.</p>
	<p>77</p>		<p>Precizare</p> <p>Potrivit proiectului, dar și a Directivei, obținerea statutului de facilitator nu este atribuit unei proceduri, deoarece această calitate este obținută de îndată ce această persoană (facilitatorul) asistă avertizorul în procesul de dezvăluire de încălcări ale legii. În acest sens, prevederile Directivei acordă discreție, nu obligație, statutului confidențial al facilitatorului.</p>
	<p>78</p>		<p>Nu se acceptă</p> <p>Obligația statală privind „încurajarea”, dezvăluirii de încălcări ale legii prin intermediul canalelor interne, derivă din Directivă. Persoanele care efectuează raportări se simt în mod normal mai în largul lor să raporteze intern, cu excepția cazului în care au motive să raporteze extern. Raportarea internă este, de asemenea, cea mai bună modalitate de a furniza informații persoanelor care pot contribui la soluționarea promptă și eficace a încălcărilor de legi, precum și evitarea unor prejudicii. Mai mult ca atât, menționăm că, avertizorul de integritate este liber de a opta pentru una din cele trei modalități de dezvăluire în funcție de circumstanțele concrete ale cazului. Textul legii</p>

	<p>integritate este liber să opteze pentru una din cele trei modalități de dezvoltare: internă, externă sau publică.</p> <p>Recomandare: Considerăm că această abordare trebuie menținută, iar formularea trebuie revizuită.</p>	<p>conține reglementări privind modalitatea de alegere a canalului de raportare doar în cazurile în care există riscul de răzbanare, în cazul raportării prin canalele interne, sau în cazul imposibilității remedierii încălcării în mod eficace prin intermediul canalelor interne de raportare.</p>
79	<p>Art. 16.</p> <p>„(1)Dezvăluirile interne și externe de încălcări ale legii și a avertizărilor de integritate încetează a fi examinate atunci când:</p> <p>b)</p> <p>avertizarea de integritate conține informații evident nesemnificative, constatate după o examinare corespunzătoare a dezvoltării de încălcări ale legii;</p> <p>...</p> <p>Temeiul de la lit.b) de încetare a examinării dezvoltării este formulat de o manieră foarte ambiguă și poate genera abuzuri din partea autorităților competente. Marja de discreție a autorității, amplificată de incertitudinea mecanismului pe partea ce ține de subiectul/persoana care se ocupă nemijlocit de examinarea circumstanțelor relatate în avertizarea de integritate este foarte largă și există riscul că multe avertizări vor fi respinse și nu vor fi examinate. Problema respectivă devine și mai proeminentă în condițiile în care nu există o instituție-umbrelă care să vegheze și să monitorizeze punerea în aplicare a legii avertizărilor de integritate, deficiență atestată în cadrul aplicării Legii 122/2018.</p> <p>Recomandare: A revizui fie chiar de a renunța la acest nou temei</p>	<p>Nu se acceptă</p> <p>A se vedea argumentele menționate la pct.74.</p> <p>Suplimentar, menționăm că, excluderea acestui temei nu este oportună. Dat fiind faptul, că potrivit proiectului dezvoltarea urmează să conțină doar acele încălcări care încalcă grav sau esențial drepturile persoanei sau alte încălcări ocrotite de lege, or, în cazul excluderii acestui temei, ar exista abuzuri din partea persoanelor care vor depune dezvoltării cu conținut nesemnificativ (ex:raportarea privind încălcarea regimului de muncă) a cărui examinare va fi obligatorie.</p> <p>În această ordine de idei, facem trimitere la pct.(70) din Directivă care menționează că „ <i>Pentru a asigura eficacitatea procedurilor pentru întreprinderea unor acțiuni subsecvente raportărilor și pentru remedierea încălcărilor normelor în cauză ale Uniunii, statele membre ar trebui să aibă posibilitatea de a lua măsuri pentru a atenua sarcinile care revin autorităților competente în urma raportărilor privind încălcări minore ale dispozițiilor care intră în domeniul de aplicare al prezentei directive, a raportărilor repetitive sau privind încălcări ale unor dispoziții auxiliare, de exemplu, dispoziții privind obligațiile de documentare sau de notificare. Astfel de măsuri ar putea consta în posibilitatea ca autoritățile competente, după ce au evaluat în mod corespunzător chestiunea, să decidă că o încălcare raportată este în mod clar minoră și nu necesită acțiuni subsecvente suplimentare în temeiul prezentei directive, alia decât încheierea procedurii. De asemenea, statele membre ar trebui să poată permite autorităților competente să încheie procedurile privind raportări repetitive care nu includ nicio informație semnificativă nouă în plus față de o raportare anterioară în care noile procedurile relevante au fost deja încheiate, cu excepția cazului în care noile circumstanțe de drept sau de fapt justifică acțiuni subsecvente sub o formă diferită. În plus, în cazul unui aflux ridicat de raportări, statele membre ar trebui să poată permite autorităților competente să acorde prioritate tratării raportărilor privind încălcări grave sau încălcări ale dispozițiilor esențiale care intră în domeniul de aplicare al prezentei directive ”.</i></p>

80	<p>Art. 18.</p> <p>(1) În cazul dezvoltării publice de încălcări ale legii, persoana poate fi recunoscută în calitate de avertizor de integritate fie de către autoritatea competentă, fie de către autoritatea de protecție.</p> <p>...</p> <p>(3) Dezvăluirea publică de încălcări ale legii se poate realiza prin orice mijloc disponibil, cu condiția că autorității competentă i se aduce la cunoștință despre respectiva dezvoltare.</p> <p>Nu este clar dacă recunoașterea calității de avertizor de către autoritatea de protecție (angajator sau OAP) în cazul dezvoltărilor publice presupune acțiuni proactive din partea entităților (trebuie să urmărească toate căile publice de comunicare și să se sesizeze din oficiu, să caute și să identifice avertizorul, să îi propună oferirea acestei calități etc.). Detaliile respective lipsesc în proiectul legii și este incert algoritmul de acțiune și pași care trebuie să îi întreprindă autoritatea. Mai mult, nu este clar cine are obligația să aducă la cunoștință autorității competente dezvoltarea publică. Deși, aparent, intențiile autorului sunt bune, absența detaliilor importante poate duce la interpretări ambigue, proceduri neuniforme și chiar abuzuri.</p> <p>Recomandare:</p> <p>A reconsidera norma propusă, inclusiv prin specificarea procedurii de sesizare din oficiu și de comunicare a avertizării publice.</p>	<p>Precizare</p> <p>Esența normei prevăzute la art.18 reflectă posibilitatea avertizorului de integritate de a face o dezvoltare publică doar în cazurile în care a informat autoritatea competentă despre încălcările care urmează a fi dezvoltate în public. Or, în caz contrar autoritatea competentă nu are obligația de a urmări toate căile publice de comunicare în vederea autosesizării din oficiu.</p>
81	<p>Art. 22.</p> <p>Protecția avertizorilor de integritate este asigurată de următoarele entități: a) angajatorul, în cazul dezvoltărilor interne de încălcări ale legii; b) Avocatul Poporului, în cazul dezvoltărilor externe și publice privind încălcări ale legii, iar în cazul dezvoltărilor interne poate acorda protecție doar atunci când se aduc atingeri grave sau esențiale drepturilor persoanei care intră în domeniul de aplicare al prezentei legi.</p> <p>CAPC a notat în repetate rânduri că instrumentarul de reacție și de protecție a avertizorilor oferit Avocatului Poporului prin Legea 122/2018 și Legea cu privire la Ombudsman este "subțire" și</p>	<p>Precizare</p> <p>Potrivit art. 1 alin. (1) și art.24 din <i>Legea nr.52.2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul)</i>, Avocatul Poporului asigură respectarea drepturilor și libertăților omului de către autoritățile publice, de către organizații și întreprinderi, indiferent de tipul de proprietate și forma juridică de organizare, și de către persoanele cu funcții de răspundere de toate nivelurile. În situațiile în care se constată încălcări ale drepturilor sau libertăților petiționarului, Avocatul Poporului prezintă autorității sau persoanei cu funcție de răspundere ale cărei decizii, acțiuni sau inacțiuni, după părerea sa, încălcă drepturile și libertățile omului un aviz ce va cuprinde recomandări privind măsurile ce urmează a fi întreprinse pentru repunerea imediată în drepturi a petiționarului.</p>

	<p>aplicarea acestuia nu poate asigura o protecție solidă a avertizorilor de integritate. Această stare de lucruri a fost reținută constant în rapoartele anuale ale Avocatului Poporului și s-a menționat în repetate rânduri despre necesitatea reconsiderării și fortificării mecanismelor de protecție a avertizorilor. Spre regret, proiectul legii nu conține o abordare nouă și perpetuează exact aceleași probleme. Or, recomandările Avocatului Poporului pentru angajații, precum și concluziile/referințele prezentate în instanțele de judecată sunt ignorate în mare parte. Nu este clar dacă autorii proiectului au consultat OAP la elaborarea proiectului, dacă au identificat problemele existente și soluții pentru remedierea acestora. Păstrarea aceleiași abordări (instrumentar vulnerabil al Avocatului Poporului de protecție a avertizorilor) este prejudiciabilă și va continua să descurajeze avertizorii de integritate.</p> <p>Recomandare:</p> <p>A examina posibilitatea de consolidare a instrumentarului Avocatului Poporului, inclusiv prin conferirea unui nivel de obligativitate mai sporit a actelor acestuia în cazul protecției avertizorilor de integritate. O asemenea prevedere trebuie să se regăsească și în Legea avertizorilor de integritate, precum și în Legea cu privire la Avocatul Poporului.</p>	<p>Mai mult ca atât, Avocatul Poporului este în drept să adreseze în instanța de judecată cerere în apărarea intereselor petiționarului ale cărui drepturi și libertăți fundamentale au fost încălcate; să intervină pe lângă autoritățile competente cu un demers pentru intentarea unei proceduri disciplinare, contravenționale sau penale în privința persoanei cu funcție de răspundere care a comis încălcări ce au generat lezarea drepturilor și libertăților omului să sesizeze persoanele cu funcții de răspundere de toate nivelurile asupra cazurilor de neglijență în serviciu, de încălcare a eticii de serviciu, de tergiversare și birocratism, precum și poate interveni în proces pentru a pune concluzii în vederea apărării drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale persoanelor.</p> <p>Prin urmare, Avocatul Poporului are mai multe pîrghii de a asigura măsuri de protecție avertizorilor de integritate.</p>
82	<p>Art. 24.</p> <p>(1) Avocatul Poporului, în calitate de autoritate ce asigură protecția avertizorilor de integritate, are următoarele atribuții: a) recepționează și examinează cererea de protecție a avertizorilor de integritate și contribuie la apărarea acestora; b) reprezintă avertizorii de integritate în instanța de judecată, precum și alte autorități publice, în vederea apărării drepturilor lor legitime; c) întreprinde alte măsuri de protecție, în conformitate cu prevederile Legii cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul).</p> <p>Experiența aplicării <i>Legii 122/2018</i> denotă că orice intervenție a Avocatului Poporului în instanțele de judecată a fost practic ignorată de fiecare dată, concluziile OAP nefiind reflectate în deciziile instanțelor de judecată. Mai mult, atribuirea calității și</p>	<p>Nu se acceptă</p> <p>A se vedea argumentele prevăzute la pct.70</p>

	<p>rolului de reprezentare a avertizorilor de integritate, Avocatului Poporului, pare să depășească mandatul și statutul acestei instituții. Abordarea propusă de proiectul legii riscă să transforme instituția Ombudsmanului într-un birou de avocați, ceea ce este conceptual greșit și excede, ba chiar diminuează statutul Avocatului Poporului consacrat de Constituție și standardele internaționale relevante.</p> <p>Recomandare:</p> <p>A reexamina oportunitatea prezenței normei privind reprezentarea avertizorilor de integritate în instanță de către Avocatul Poporului și a examina posibilitatea de a integra opțiuni alternative (reprezentarea de către CNAJGS).</p>	
83	<p>Art. 26.</p> <p>(1) Avertizorul de integritate nu poartă răspundere pentru dezvăluirea de încălcări ale legii, <i>cu condiția ca acesta să fi avut motive întemeiate să creadă că raportarea sau divulgarea a fost necesară pentru dezvăluirea de încălcări ale legii.</i></p> <p>(2) Avertizorul de integritate nu răspunde pentru dobândirea informațiilor care sunt redată în dezvăluirea de încălcări ale legii sau pentru accesul la acestea, cu excepție cazurilor în care o astfel de dobândire sau un astfel de acces la informație constituie o infracțiune.</p> <p>(3) <i>Avertizorul de integritate poartă răspundere disciplinară, civilă, contravențională sau penală pentru orice acțiuni care nu au legătură cu dezvăluirea de încălcări ale legii (internă, externă sau publică) sau care nu sunt necesare pentru efectuarea unei dezvăluiri, în conformitate cu prevederile legislației.</i></p> <p>Formulările evidențiate de la art. 26 sunt ambigue și riscă să genereze abuzuri în procesul de interpretare și aplicare ulterioare. Marja de discreție atribuită autorităților competente este largă, care fiind complementată de reticența și neîncrederea potențialilor avertizori de integritate de a apela la acest mecanism, poate să descurajeze și să reducă la zero orice eforturi în construirea unui mecanismului fiabil. Accentuăm repetat că lipsa unei instituții-umbrelă care să vegheze implementarea și respectarea de către</p>	<p style="text-align: center;">Nu se acceptă</p> <p>Art.26 din proiect prevede exonerare de răspundere pentru modalitatea în care avertizorul de integritate a obținut informațiile privind încălcări ale legii care fac obiectul dezvăluirii interne, externe sau divulgării publice, cu condiția ca informațiile dezvăluite sau divulgate public să fi fost necesare pentru dezvăluirea încălcării și modalitatea în care aceste au fost dobândite să nu constituie infracțiune. De asemenea, menționăm că potrivit pct.92 din Directivă, un exemplu ar fi în cazurile în care avertizorii de integritate au dobândit informații sau documente prin accesarea unor locuri unde acestea nu au acces în mod obișnuit. Totodată, prezentul proiect prevede răspundere penală conform cadrului normativ în vigoare prin comiterea unei infracțiuni. Potrivit aceluiași punct din Directivă orice altă eventuală răspundere a persoanelor care efectuează raportări, derivă și din acte sau omisiuni care nu au legătură cu raportarea sau care nu sunt necesare pentru dezvăluirea unei încălcări. În cazurile respective, ar trebui ca instanțele naționale să evalueze răspunderea persoanelor care efectuează raportări în lumina tuturor informațiilor faptice relevante și luând în considerare circumstanțele individuale ale cazului, inclusiv necesitatea și proporționalitatea actului sau omisiunii în legătură cu raportarea sau cu divulgarea publică. Astfel, ipoteza exonerării de răspundere nu presupune încurajarea acestuia în săvârșirea de fapte care poate atrage răspundere pentru a dobândi informații în vederea dezvăluirii încălcărilor de lege, dar, urmărește scopul dezvăluirii de încălcări ale legii să fie fundamentate pe protejarea drepturilor persoanei și intereselor ocrotite de lege.</p>

	<p>autoritățile competente a prevederilor Legii avertizorilor de integritate este un punct vulnerabil al întregului mecanism.</p> <p>Recomandare: Revizuirea sintagmelor evidențiate în vederea restrângerii marjei de discreție și examinarea oportunității instituirii unui mecanism de supraveghere a autorităților.</p>	
84	<p>Art. 28. (1) Normele privind protecția identității, aplicabile avertizorilor de integritate, prevăzute de prezenta lege, se aplică și facilitatorilor, persoanei vizate în dezvăluire, precum și altor terțe persoane la care se face referire în avertizarea de integritate.</p> <p>A se vedea comentariile de la p. 2 al prezentului tabel .</p>	<p><i>Nu se acceptă</i></p> <p>A se vedea argumentele expuse la pct.77</p>
85	<p>La art.31 Dispozițiile finale și tranzitorii sunt formulate de o manieră generală și nu țin cont de faptul că mecanismul avertizorilor de integritate este deja pus în practică de către autorități care au instituit registre, canale de comunicare, au desemnat persoane/subdiviziuni responsabile de înregistrarea și examinarea avertizorilor de integritate.</p> <p>Recomandare: De a reglementa exact acțiunile autorităților pentru a se alia noii legi, prin indicarea exactă a noilor obligații și acțiuni care trebuie să le întreprindă (în cazul în care acestea există).</p>	<p>Precizare</p> <p>În urma procesului de avizare prevederile art.31 au suportat modificări și anume fiind expus în următoarea redacție: „ Articolul 31. (1)Prezenta lege intră în vigoare la expirarea a 3 luni de la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova. (2)În termen de 3 luni de la data publicării prezentei legi: a) Guvernul va aduce actele sale normative și va prezenta Parlamentului propuneri privind aducerea legislației în vigoare în concordanță cu prezenta lege; b)Entitățile publice indiferent de numărul de angajați, precum și entitățile private care au cel puțin 50 de angajați vor institui canale interne de raportare a dezvăluirilor de încălcări ale legii și vor stabili prin actele interne proceduri de dezvăluire de încălcări ale legii și proceduri de efectuare a acțiunilor subsecvente. (3)Examinarea avertizorilor de integritate înregistrate în Registru până la data intrării în vigoare, inclusiv a celor în curs de examinare, se va efectua în conformitate cu prevederile prezentei legi. (4) La data intrării în vigoare a prezentei legi se abrogă Legea nr. 122/2018 privind avertizorii de integritate”.</p>

<p>Ministerul Educației și Cercetării</p>	<p>86</p>	<p>Sintagma „autorități interne sau externe”, de la noțiunea „acțiuni subsecvente”, nu permite identificarea, fără de echivoc a categoriei de entități publice responsabile de examinarea dezvoltărilor. De asemenea, proiectul legii nu prevede reglementări referitoare la categoria „autorități externe”. La aceeași noțiune, formularea „orice acțiuni”, poate fi interpretată excesiv și ambiguu.</p>	<p>Precizare</p> <p>În urma procesului de avizare noțiunea „acțiuni subsecvente” a fost ajustată. Mai mult ca atât, formularea „orice acțiune”, nu poate fi interpretată excesiv, or, autoritatea competentă sau angajatul urmează să întreprindă orice acțiune care este necesară de întreprins în fiecare caz în parte în scopul soluționării avertizării și remedierii încălcării raportate, inclusiv prin acțiuni precum: anchetă internă, investigații, încetarea examinării dezvoltării, sesizarea organelor de urmărire penală, precum și altele specifice fiecărui caz individual.</p>
	<p>87</p>	<p>La noțiunea de angajat este eronat inclusă lit.d) este sau a fost în calitate de candidat la o funcție vacantă participând la concursul de angajare, or candidatul la concurs nu poate fi echivalat cu salariatul/angajatul într-o entitate publică sau privată. Pentru aceeași noțiune nu se prevede expres subiecții sau legislația care reglementează domeniul de la lit.e) este sau a fost în calitate de beneficiar al serviciilor sociale.</p>	<p>Precizare</p> <p>Prezentul proiect are drept scop transpunerea parțială a Directivei (UE) 2019/1937. În acest sens, noțiunea de „angajat”, care este reglementată la art. 3 asigură transpunerea art. 4 din prezenta Directivă. Pct. 39 din Directivă, „obligă statele să asigure protecție persoanelor al căror raport de muncă s-a încheiat și candidaților la ocuparea unui loc de muncă sau persoanelor urmăresc să presteze servicii unei organizații, care obțin informații referitoare la încălcări în timpul procesului de recrutare sau al unei alte etape a negocierilor precontractuale și care ar putea suferi represalii, de exemplu sub formă de recomandări negative pentru angajare, de includere pe o listă neagră sau boicotare a afacerii.”</p> <p>Definiția noțiunii „servicii sociale”, se regăsește în <i>Legea nr.123/2010 cu privire la serviciile sociale</i>, a cărui sens este aplicabil și reglementărilor din prezentul proiect.</p> <p>Astfel, la aplicarea legii respective este necesar de a opera cu noțiunile juridice definite conform prezentei legi, în așa mod încât să nu se admită abuzuri și interpretări.</p>
	<p>88</p>	<p>Observăm că proiectul legii nu conține reglementări privind procedura de transmitere a avertizărilor de integritate către Centrul Național Anticorupție din partea entităților publice care conțin informații privind manifestări de corupție și, respectiv se recomandă de completat proiectul în acest sens.</p>	<p>Nu se acceptă</p> <p>Conform proiectului, Centrul Național Anticorupție este autoritatea responsabilă de examinare a dezvoltărilor de încălcări ale legii raportate prin canalele externe și publice.</p> <p>Art. 14 din proiectul prevede că „Autoritatea responsabilă de primirea și examinarea dezvoltărilor externe și publice de încălcări ale legii este Centrul Național Anticorupție, în limita domeniului de competență. În cazurile în care dezvoltarea de încălcări ale legii excede limitele de competență ale Centrului Național Anticorupție, acestea se vor transmite spre examinare altor entități</p>

		<p>publice, potrivit competenței, în termen de 3 zile lucrătoare de la data înregistrării dezvoltării în Registru, cu respectarea confidențialității.” Astfel, în cazul în care dezvoltarea nu ține de domeniul ce intră în competența CNA (de exemplu: poluarea mediului; domeniul construcțiilor etc.), atunci această dezvoltare va fi transmisă în condiții de confidențialitate autorității responsabile de examinare a acestor dezvoltări (de exemplu: Ministerul Mediului, Agenției pentru Supraveghere Tehnică etc.).</p>
89	<p>Proiectul nu reglementează activitatea facilitatorului în procesul dezvoltării. Proiectul definește doar noțiune de facilitator, fără a stabili norme procedurale care să identifice statutul acestuia.</p>	<p style="text-align: center;">Precizare</p> <p>A se vedea argumentele expuse la pct.77</p>

Ministru

Semnat electronic

Veronica MIHAILOV-MORARU